

การศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

พระ สิริศักดิ์ สิงห์แก้ว

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

กรกฎาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

พระ สิริศักดิ์ สิงห์แก้ว

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

กรกฎาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

A STUDY OF THE IMPLEMENTATION OF GOOD GOVERNANCE OF
PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS, GENERAL EDUCATION
DEPARTMENT CHIANG RAI PROVINCE

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Education Degree
in Educational Administration

July 2024

Copyright 2024 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

ของ พระ สิริศักดิ์ สิงห์แก้ว

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(รองศาสตราจารย์ ดร. ฉลอง ชาตฐประชีวิน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชระ จตุพร)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. น้ำฝน กันมา)

..... คณบดีวิทยาลัยการศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. รักษิต สุทธิพงษ์)

เรื่อง:	การศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย
ผู้ศึกษาค้นคว้า:	พระ สิริศักดิ์ สิงห์แก้ว, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2567
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัชรระ จตุพร
คำสำคัญ:	การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัด เชียงราย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำนวน 177 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.938 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติหาค่า (t-test) ใช้การเปรียบเทียบ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญโดยการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LS.D. (Least Significant Difference)

ผลการวิจัย พบว่า 1. การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส และหลักคุณธรรม ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา ทั้งภาพรวม และรายด้าน มีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน และรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน

Title: A STUDY OF THE IMPLEMENTATION OF GOOD GOVERNANCE OF
PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS, GENERAL EDUCATION
DEPARTMENT CHIANG RAI PROVINCE

Author: PHRA Sirisak Singkaew, Independent Study: M.Ed. (Educational Administration), University of
Phayao, 2024

Advisor: Assistant Professor Dr. Watchara Jatuporn

Keywords: The Operating According to the Principles of Good Governance, The Phrapariyattidhamma
School General Education Department

ABSTRACT

The objectives of this research are 1) to study the operations according to the principles of good governance of Phra Pariyat School. General Education Department Chiang Rai Province 2) To compare the operations according to the principles of good governance of Phrapariyattitham School. General Education Department Chiang Rai Province Classified by educational level and work experience The sample group includes educational institution administrators. and teachers in Phrapariyattham School General Education Department Chiang Rai Province, 177 photos/person. The tool used in this research was a 5–level rating scale questionnaire. The results of the analysis found a consistency index equal to 1.00 and a confidence value for the entire document of 0.938. Statistics used in data analysis include: Percentage, mean, standard deviation Use statistics to find values (t–test), use comparisons (F–test), one–way analysis of variance (One Way ANOVA) when significant differences are found by comparing pairwise differences using the LS.D. method. (Least Significant Difference)

The results of the research found that: 1. Operation according to the principles of good governance of Phra Pariyat School. General Education Department Chiang Rai Province Overall, it is at a high level. When considering each area, it was found that the three areas with the highest average values were the principle of value for money. Principles of transparency and principles of morality, respectively. 2. Comparative results of operations according to the principles of good governance of Phra Pariyat School. General Education Department Chiang Rai Province Categorized by educational level, both overall and in each aspect, there were differences that were statistically significant at the .05 level, and work experience found that overall there was no difference, and in each aspect, there was a significant difference. Statistically significant at the .05 level for 4 aspects.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชระ จตุพร ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาตลอดจน ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ยิ่งจนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ซึ่งมีรายนามดังต่อไปนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ สัมปโล ผู้ช่วยคณบดี วิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูชาติ สุทระ ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และนางสาวประภาพร กองตาพันธ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนป่าแดดวิทยาคม ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องให้คำแนะนำแก้ไขตรวจสอบเครื่องมือและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัย จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้มีความสมบูรณ์และมีคุณค่า ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลและตอบแบบสอบถามจนทำให้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

สิริศักดิ์ สิงห์แก้ว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา.....	8
หลักการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	14
หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
กรอบแนวคิดจากการวิจัย	44
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	48
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	50
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน	50
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระ ปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย	51
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน.....	59
บทที่ 5 บทสรุป.....	65
สรุปผลการวิจัย	65
อภิปรายผลการวิจัย.....	68
ข้อเสนอแนะ.....	72
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	78
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือ	79
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	80
ภาคผนวก ค ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม.....	86
ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูป	90
ประวัติผู้วิจัย.....	97

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงจำนวน และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	50
ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ในภาพรวม.....	52
ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักนิติธรรม.....	53
ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักคุณธรรม	54
ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักความโปร่งใส.....	55
ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักการมีส่วนร่วม	56
ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักความรับผิดชอบ	57
ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักความคุ้มค่า.....	58
ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา (n = 177).....	60
ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน (n = 177)..	61
ตาราง 11 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้านหลักนิติธรรม.....	62

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัด เชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้านหลักคุณธรรม.....63

ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัด เชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้านหลักการมีส่วนร่วม 63

ตาราง 14 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัด เชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้านหลักความรับผิดชอบ.....64

ตาราง 15 แสดงผลดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ..... 86

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 ดัชนีวัดธรรมมาภิบาลบนพื้นฐานของหลักการทั้ง 6 หลักการ.....	33
ภาพ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	44
ภาพ 3 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ.....	90
ภาพ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	90
ภาพ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน.....	91
ภาพ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านระดับการศึกษา.....	91
ภาพ 7 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประสบการณ์การทำงาน.....	91
ภาพ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของ โรงเรียนพระปริยัติ.....	92
ภาพ 9 การเปรียบเทียบจำแนกตามระดับการศึกษา.....	94
ภาพ 10 การเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงานภาพรวม.....	95
ภาพ 11 การเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงานรายด้าน.....	96

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา เมื่อวันที่ 15 เมษายน พุทธศักราช 2562 มีใจความตอนหนึ่งว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ให้พระภิกษุและสามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจ และปัญญาและมีการรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ดึงดูดโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใส ศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม, 2562, หน้า 11)

หลักธรรมมาภิบาล ถือเป็นหลักการบริหารงานที่สำคัญ และจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษา และในระดับประถมศึกษาขั้นต้นถือเป็นการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในการที่จะสร้างประชาธิปไตย และการสร้างหลักธรรมมาภิบาลให้เกิดแก่เยาวชน ครู ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถ้าผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาได้นำหลักธรรมมาภิบาลไปใช้อย่างต่อเนื่อง และจริงจังแล้ว ย่อมจะเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการโรงเรียน แต่ในสภาพของความเป็นจริงโดยเฉพาะในยุคของโลกาภิวัตน์ ที่มีข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดนที่เน้นวัตถุธรรมมากกว่าคุณธรรม ก็ย่อมจะทำให้ผู้บริหารของบางโรงเรียนเปลี่ยนไปตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมากกว่าจิตใจ ย่อมจะเกิดการบกพร่องในหน้าที่ หรือเกิดปัญหาในการบริหารโรงเรียน ก่อให้เกิดผลกระทบแก่เด็กและเยาวชนในอันที่จะพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องก็ย่อมได้รับผลกระทบเช่นกัน (พระสุธีศักดิ์ สุภกิจใจ (เชียวหวาน), 2554, หน้า 65)

การบริหารสถานศึกษา “หลักธรรมมาภิบาล” เป็นหลักสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสามารถยกระดับ และสร้างความน่าเชื่อถือของสถานศึกษาเพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ อันนำไปสู่การพัฒนาที่มีความสุขเจริญรุ่งเรือง และเป็นธรรม (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2560, หน้า 6)

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเป็นการดำเนินกิจการที่ยึดถือ ความสุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล จึงเป็นหลักประกันว่าการทำหน้าที่ของผู้บริหารในองค์กรภาครัฐและเอกชนมีความสุจริต โปร่งใส เชื่อถือได้ และส่งผลถึงภาพลักษณ์และบรรยากาศที่เอื้อต่อความสัมพันธ์ และการสร้างสรรค์คุณภาพการบริหารงานอีกด้วย การทำให้องค์กรมีธรรมาภิบาลจึงเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า 12) หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการทางบริหารที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย การบริหารโดยใช้ธรรมาภิบาลจึงเป็นหลักการปฏิบัติงานที่ได้ประกาศไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 มี 6 ประการ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ดังนั้น สถานศึกษาหลักธรรมาภิบาลจึงนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา และมีความถูกต้องสอดคล้องตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญ (วิไลพร จันทร์เสถียร, 2555, หน้า 22) การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้น จึงมีความจำต่อโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นองค์กรที่ต้องมีความรับผิดชอบสูง ผู้บริหารสถานศึกษาที่นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้จะมีช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ได้มาอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในสถานศึกษาของแต่ละแห่งจะมีการบริหารจัดการที่ต่างกันออกไปในด้านของตัวแปรต่าง ๆ เช่น ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานของบุคลากร จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้สถานศึกษาแต่ละแห่งเกิดความวุ่นวาย และความขัดแย้งภายในหน่วยงาน อาจต้องพบเจอกับปัญหาความขัดแย้งที่สูง บุคลากรเกิดการแย่งชิงกันเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น การแบ่งฝ่าย และเลือกพวกพ้องอย่างชัดเจน ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ในตำแหน่งงานของตนเอง ขาดการช่วยเหลือกัน ไม่สนใจงานส่วนรวม ทำให้สถานศึกษาขาดประสิทธิภาพในการทำงาน

สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการสนองงานเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 และประกาศประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (ฉบับที่ 1) เรื่อง หน้าที่และอำนาจของสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อาศัยอำนาจตามความ

ในข้อ 17 และข้อ 19 แห่งข้อบังคับคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม ว่าด้วย โครงสร้าง การบริหารงานและการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยความเห็นชอบ ของคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม ได้กำหนดให้มีสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2563 ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2563 ตามภาคผนวก ค เขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (เขต 1-14) ซึ่งโรงเรียนพระปริยัติธรรม ของจังหวัดเชียงราย อยู่ในเขต 6 ประกอบด้วย จังหวัดแพร่ น่าน พะเยา เชียงราย และลำปาง โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแผนกบาลสนามหลวงและ ธรรมสนามหลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม (กศป.) เป็นผู้กำหนดนโยบาย แผนการจัดการ ศึกษาพระปริยัติธรรม และมาตรฐานสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ควบคุมดูแลและกำกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานกลางในการ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานการศึกษาพระปริยัติธรรม และมีสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม (กศป.) มีหน้าที่ดำเนินงานธุรการและสนับสนุนงานวิชาการให้แก่คณะกรรมการ รวมทั้งมีหน้าที่ตามที่ กฎหมายบัญญัติ และปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2558 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้แก่ พระภิกษุ และสามเณร ปัจจุบันสังกัดสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (สำนักงานการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, 2562, หน้า 56)

จากการปฏิบัติงาน พบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในสำนักงานการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังประสบปัญหา ความไม่โปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ เรื่อง พฤติกรรมไม่เหมาะสมต่อตำแหน่ง การไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ มีการร้องเรียนในเรื่องของความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น ทั้งที่สำนักงานการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้มีนโยบายรวมถึงการจัดการอบรมให้ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้นำหลักและแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ ในการดำเนินงานมากขึ้นแล้ว แต่บุคลากรบางส่วนยังไม่ได้นำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ อย่างเป็นทางการและยังทำให้การปฏิบัติงานเกิดปัญหาขึ้น และข้อขัดแย้งอาจส่งผลถึง

คุณภาพของการศึกษาที่ต่ำลงด้วย ซึ่งในปัจจุบันพบว่า สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังมีได้มีกำหนดแผนการดำเนินการและโครงการเพื่อรองรับการบริหารงานดังกล่าว และการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง อีกทั้งในการปฏิบัติงานบางขั้นตอนมีการทำงานที่ซ้ำซ้อน ส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ ในสถานศึกษาเกิดความล่าช้า ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถประสานความร่วมมือที่ดีให้เกิดขึ้นภายในสำนักงานการศึกษาได้ มีปัญหาความขัดแย้งภายในโรงเรียน ซึ่งบางเรื่องเกิดความเสียหายแก่ราชการและตัวบุคคล หากไม่ได้รับการแก้ไขอาจส่งผลเสียกับคุณภาพการบริหารการศึกษา ทำให้คุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนด จึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา (พระสมุห์วิศักดิ์ อธิติญาโณ, 2562, หน้า 80-87)

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยมีผู้บริหารเป็นพระภิกษุ จึงสนใจศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย โดยมีความมุ่งหวังในการนำผลการวิจัยข้อสรุป ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ นำไปเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐ องค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและประกอบ การพิจารณาวางแผนการบริหารการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานของการวิจัย

1. บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย แตกต่างกัน

2. บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2566 จำนวน 319 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำนวน 177 รูป/คน ได้จากการคำนวณหาขนาดตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรยามาเน่ (Yamane, 1973, p. 51) กำหนดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.5 และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการเทียบสัดส่วนตามขนาดประชากรในแต่ละโรงเรียน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยทำการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยใช้แนวคิดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542, 10 สิงหาคม 2542, หน้า 24-25)

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ได้แก่

1. ระดับการศึกษา
  - 1.1 ปริญญาตรี
  - 1.2 สูงกว่าปริญญาตรี
2. ประสบการณ์การทำงาน
  - 2.1 น้อยกว่า 5 ปี
  - 2.2 5-10 ปี
  - 2.3 11 ปีขึ้นไป

ตัวแปรตาม คือ การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล** หมายถึง การปกครอง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หากได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึง ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมี และพึงประพฤติปฏิบัติ หลักธรรมาภิบาลนั้นประกอบด้วย 6 หลักการ คือ

1.1 **หลักนิติธรรม** หมายถึง การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้เป็นที่ ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษาบุคลากรทุกคนยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เหล่านั้น โดยถือว่าการปกครองภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาเกิดความเป็นระเบียบไม่เลือกปฏิบัติและคำนึงถึง สิทธิเสรีภาพของผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ

1.2 **หลักคุณธรรม** หมายถึง การที่บุคลากรทุกฝ่ายทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติ มีจิตสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องตั้งงามสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็น ตัวอย่างแก่หมู่คณะและยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพพร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร พัฒนานตนเองไปพร้อมกัน

1.3 **หลักความโปร่งใส** หมายถึง การดำเนินงานในสถานศึกษาเป็นไปด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ กลไกการทำงานของสถานศึกษาต้องมีความโปร่งใส มีกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงาน ที่มีความถูกต้องชัดเจน วางระบบในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารโดยง่าย

1.4 **หลักการมีส่วนร่วม** หมายถึง การให้โอกาสบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญรวมทั้งการเปิดรับฟังความคิดเห็น เพื่อรับคำแนะนำมาใช้ในการวางแผนและปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระดับสังคม

ซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลากหลายและมีความคิดเห็นที่แตกต่าง หลักการมีส่วนร่วมจะช่วยประสานความคิดเห็นหรือความต้องการที่แตกต่าง เพื่ออยู่บนพื้นฐานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมในระดับกิจการ องค์กรจะกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีประสบการณ์หลากหลายช่วย บริหารงานขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์

1.5 หลักความรับผิดชอบ หมายถึง เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

1.6 หลักความคุ้มค่า หมายถึง เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

2. บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

3. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแผนกบาลีสนาทลวง และธรรมสนามลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งหมด 21 โรงเรียน

4. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาที่บุคลากรทางการศึกษาจบการศึกษา จำแนกเป็น 3 ระดับ คือ น้อยกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

5. ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนของบุคลากรทางการศึกษานับตั้งแต่วันที่เริ่มปฏิบัติงานในสถานศึกษาถึงปัจจุบัน จำแนกเป็น 3 ช่วง คือ น้อยกว่า 5 ปี ระหว่าง 5-10 ปี และตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. สำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 6 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ให้เกิดธรรมาภิบาล

2. ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ได้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาศึกษาในการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
2. หลักการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
3. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล
  - 3.1 ความหมายของหลักธรรมาภิบาล
  - 3.2 ความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล
  - 3.3 องค์ประกอบเกี่ยวกับธรรมาภิบาล
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ ซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์การใด ย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม มีนักบริหารนักวิชาการและนักการศึกษามากมายหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 22) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การปกครอง เช่น การบริหารส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดการเช่นบริหารธุรกิจ

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549, หน้า 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting Thing Done Through Other People) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือ ในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดง

พระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญญาวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์

พระมหาอุตัมมิชย วชิรเมธี (2550, หน้า 33) กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่น มั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละคนและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์การ

พระสุจิตต์ สุกกิจใจ (เชี่ยวชาญ) (2554, หน้า 65) ให้ความหมายของการบริหารว่าการบริหารเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการใช้ศาสตร์หรือทักษะการบริหารจัดการที่ผู้บริหารจะใช้ในการตัดสินใจ เพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการดำเนินกิจกรรม และนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการมีองค์ประกอบ และหลักการการดำเนินงานมากมาย ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญที่ผู้บริหารจำเป็นต้องทราบและนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจ การดำเนินงานในองค์กรของตน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและประโยชน์สูงสุดกับทรัพยากรที่มีอยู่

พระมหาลำพียง ธีรปญโญ (เพ็ญญ์) (2553, หน้า 13) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมืออันสำคัญในอันที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ หรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงานการบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ มีลักษณะการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพราะการวินิจฉัยสั่ง การเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหารและการเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวองค์กรใดย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม

พระสกล ฐานธมฺโม (อินทร์คล้าย) (2556, หน้า 22) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานหมายถึง การดำเนินการในการทำงานด้านต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน ของสถานศึกษา คือ 1) งานวิชาการ 2) งานธุรการการเงินและพัสดุ 3) งานบุคลากร 4) งานกิจการนักเรียน 5) งานอาคารสถานที่ และ 6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ โดยมีแผนงาน

การปฏิบัติการการนิเทศ การติดตามตรวจสอบทบทวนการทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

จิตพิสูทธิ์ ชัชวาล (2559, หน้า 31) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นการดำเนินการเพื่อให้งานหรือสิ่งที่ต้องการกระทำบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์ใดองค์กรหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ และเป็นหน้าที่สำคัญสำหรับผู้บริหาร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงาน ซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหาร เพื่อให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลเกิดความคุ้มค่า ประหยัดเวลาเสียค่าใช้จ่ายน้อย

พิทยา บวรวัฒนา (2546, หน้า 11) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นเรื่องของการนำเอา กฎหมาย และนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจด้วยความเที่ยงธรรม และอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

Fesler and Kettl (1991, p. 22) ให้ความหมายว่า การบริหาร เป็นการ จัดทำให้เกิดความสำเร็จ และเห็นว่าการบริหารเป็นการระดมให้บุคลากรดำเนินการให้ไปสู่เป้าหมายได้ เป็นผลสำเร็จ

Hodgson (1969, p. 18) ให้ความหมายว่า การบริหาร เป็นกิจกรรมชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นในการทำงาน ทั้งหน่วยงานของรัฐ และองค์การทางธุรกิจที่ทำงานต่าง ๆ ในกระบวนการ จะได้รับผลมากขึ้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ที่ร่วมกันทำให้บรรลุจุดหมาย หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่า การบริหาร หมายถึง การที่องค์การใช้คนและวัสดุในการไปให้ถึงความต้องการที่กำหนดไว้

Drucker (1954, p. 60) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารหมายถึงศิลปะในการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าววั้นั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การ ที่เข้ามา ร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้ จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่าย และตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

George and Jones (2002, p. 33) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า กระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การดำเนินงานและการควบคุม เพื่อใช้ให้กิจกรรม ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยคนและทรัพยากร

Holt (1993, p. 41) กล่าวว่า การบริหารเป็นศิลปะของการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งพร้อมด้วยกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การเป็นผู้นำ และการควบคุม

Wagner and Hollenbeck (1995, p. 11) ให้ความหมายของการบริหารจัดการว่าเป็นกระบวนการวางแผนการจ้ดองค์การ การดำเนินงานและการควบคุมเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย การบริหารเป็นศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารย่อมจะให้ความรู้ที่เชื่อถือได้กับผู้บริหารว่าต้องทำอะไรภายในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ และช่วยให้พวกเขาคาดคะเนถึงผลลัพธ์ของการกระทำของพวกเขาได้

Herbert (1947, p. 35) กล่าวว่า การบริหารหมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหารมักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2538, หน้า 222) องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนแนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์และจุดมุ่งหมายของมนุษย์จากแนวเดิม ซึ่งเป็นความคิดตามหลักศาสนาพราหมณ์และลัทธิอื่น ๆ พระพุทธองค์ทรงสอนว่าการยึดมั่นในตัวตน (อัตตา) ทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นในสังคัม ทำให้คนเราคิดถึงตัวเองมากกว่าสังคัม ส่วนการละตัวตน จะทำให้คนเรามีความสำนึกต่อสังคัมได้มากขึ้น การละตัวตนจะต้องอาศัยการจัดระบบสังคัมเสียใหม่ แต่การเสนอให้เปลี่ยนแปลงสังคัมย่อมติดขัดที่ผู้ปกครอง ซึ่งรักษาอำนาจของตน เนื่องจากตนมีฐานะที่ดีอยู่แล้ว ดังนั้น จึงได้เสนอหลักการบริหารทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นต้นแบบของการบริหารที่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังนี้

1. ในการบัญญัติพระวินัย มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมด หาใช่สงฆ์หรือผู้แทนสงฆ์เป็นผู้บัญญัติอย่างที่รัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้สงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ 10 ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์ 1 เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ 1 เพื่อข่มผู้เก้อหยาก 1 เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก 1 เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน 1 เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต 1 เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส 1 เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว 1 เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม 1 เพื่อถือตามพระวินัย 1”

2. ในด้านการบริหารพระวินัยในสมัย เมื่อยังมีพระสาวกไม่มากนัก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เอง โดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่นพระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มขึ้น

และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกให้อุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้ โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มขึ้นอีก ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพุทธศาสนา เช่น การให้บรรพชาอุปสมบท การกรรณกฐิน การกำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับมอบให้สงฆ์เป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง ส่วนการบริหารคณะสงฆ์ในรูปองค์กร เช่น มหาเถรสมาคม นั้นไม่บัญญัติในพระวินัย แต่ก็ไม่ได้ขัดพระวินัย เป็นต้น

3. ด้านอธิกรณ์ของสงฆ์สถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางอาณาจักร มีกฎหมายหรือระเบียบที่สังคมาวางไว้เป็น บรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำหรือความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคมฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมีวินัยเป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักร และพุทธจักรมีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออธิกรณ์ และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก ความผิดที่ร้ายแรงบางอย่างของบรรพชิต เช่น ความผิดทางเพศสำหรับฝ่ายอาณาจักรอาจไม่ถือว่าผิด เป็นต้น

สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (American Association of School Administration) (1955, p. 17 อ้างอิงใน ชีระรัตน์ กิจจารักษ์, 2542, หน้า 41) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ 5 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือโครงการสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการ โดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการ และวัตถุประสงค์ของงานนั้น ๆ ไว้ล่วงหน้า

2. การแสวงหา และกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึง การแสวงหากำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึง การบำรุงขวัญ กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

4. การประสานงาน (Coordination) หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกันเพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือทราบเรื่องการปฏิบัติงานของผู้อื่น และเพื่อให้งานสัมพันธ์ไม่ขัดแย้งกัน โดยยึดเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก

5. การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกระยะให้ทราบผลการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้าย เพื่อทราบผลการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้าย เพื่อเปรียบเทียบผลงานกับผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้นเพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล (2542, หน้า 30) กล่าวถึง กระบวนการการบริหารควรประกอบด้วย 10 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objective) การพัฒนากลยุทธ์ (Develop Strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

2. การจัดการ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อให้งานต่าง ๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี

3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

4. การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจแยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

5. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงาน ตลอดจนตัดสินใจในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี

6. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงาน เพื่อการดำเนินการเป็นไปด้วยดีและราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้น และดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

7. การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการประสานงาน คือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ “จิตใจ”

8. การสื่อข้อความ (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจเพื่อที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

9. การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ตลอดจน

การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจ้งให้ประชาชนทราบ ซึ่งโดยทั่วไปการรายงาน จะหมายถึง วิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อบริษัทผู้บังคับบัญชา/ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

10. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน จากความหมายและคำจำกัดความที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวมานี้ พอ

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์โดยใช้ทรัพยากรบริหารมาประกอบเป็นกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยหลัก คือ เงิน บุคคล วัสดุ สิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย เพราะการบริหารเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ หรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม

หลักการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาที่วัด โดยพระสงฆ์ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณร ได้เล่าเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ควบคู่ไปกับวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยโรงเรียนมีสถานภาพเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายกระทรวง ว่าด้วย สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 จัดเป็นโรงเรียนในระบบเช่นเดียวกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไป ซึ่งคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้ออกประกาศมหาเถรสมาคมว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2543 กำหนดให้มีการบริหารจัดการศึกษา ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กำหนดด้วยเหตุนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงนับเป็นสถานศึกษาแห่งสถาบันพระพุทธศาสนาภายใต้การกำกับดูแลของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมในการสนับสนุนส่งเสริมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดย เป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่เด็ก และเยาวชนที่ด้อยโอกาสและยากจนจำนวนมากในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถหรือไม่มีโอกาสได้ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐและเอกชนทั่วไปได้ นอกจากนี้ยังเป็นสถานศึกษาที่มีเป้าหมายในการจัดการศึกษา

เป็นเอกลักษณ์และมีวัตถุประสงค์พิเศษ กล่าวคือ เป็นโรงเรียนเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นการสร้างศาสนทายาทที่ดี เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ให้พร้อมเป็นพุทธศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลัก พระธรรมวินัยอันเป็นพุทธบัญญัติ มีหลักพุทธธรรมนาชีวิตอันเป็นคุณลักษณะปรีดีสามัญ ที่พึงประสงค์ และสามารถหาหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และ คุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงบูรณาการวิชาการทั้งทางธรรม และทางโลกได้อย่างดี มีวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันอีกด้วย ซึ่งเป็นที่น่าชื่นชมว่า นับตั้งแต่ได้มีการก่อตั้ง โรงเรียนประเภทนี้มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2514 จวบจนถึงปัจจุบัน เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้รับ ใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียน พร้อมทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้ร่วมกันกำหนด แนวทางบริหารจัดการ การศึกษาพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้ได้รับความศรัทธาเชื่อมั่นจากผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามา “บวชเรียน” ซึ่งนับว่า โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติงานที่สืบทอดกันมาโดยลำดับ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่เปิดรับบุตรหลานประชาชนทั่วไป ที่ด้อยโอกาสในทางการศึกษา เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โดยต้องบวชเป็นพระภิกษุ หรือสามเณรเท่านั้น หรือเรียกว่า “บวชเรียน” ซึ่งมีการเรียนการสอนในทางโลก เช่น วิชา วิทยาศาสตร์ คณิต อังกฤษ เป็นต้น และในทางธรรม เช่น พุทธประวัติทางศาสนา หลักธรรม และบาลี เป็นต้น เมื่อเรียนจบในระดับมัธยมศึกษา และหากมีความประสงค์ที่จะ เรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในระดับปริญญาตรี โท เอก ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย สงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัยได้อีกด้วย ความหมายและขอบข่ายของการบริหารการศึกษา ภายใต้กำหนด พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังนี้ ความหมายของการบริหารโรงเรียนได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน แต่โดยสรุปแล้วความหมายของการบริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจ ตลอดจน ทรรศนคติต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ หรือคาดว่าจะมีการดำเนินงาน ของสถาบัน หรือสถานศึกษานั้น ๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2566, สืบออนไลน์)

ประพันธ์ สุริหาร (2547, หน้า 12) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ ในการทำงานให้สำเร็จโดยใช้คนอื่น เป็นความถนัดหรือทักษะส่วนบุคคล อันได้แก่ การวางแผน การองค์กร การสั่งการ และการควบคุม รวมถึงการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จ ขององค์กรที่กำหนดไว้

วิโรจน์ สารรัตน์ (2555, หน้า 22) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การโดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และควบคุม ในกรณีหน้าที่ทางการบริหาร

พิชากรณ์ นาคเนียม (2555, หน้า 15) ได้กล่าวว่า การบริหาร คือ กระบวนการดำเนินงานที่ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการนำเอาทรัพยากร คน เงิน วัสดุ การจัดการ มาดำเนินการตามกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องอาศัยทั้งอำนาจ หน้าที่ ภาวะผู้นำ ทักษะทางการบริหารมาดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ชลธิชา ลี้มสกุลศิริรัตน์ (2551, หน้า 20) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะทำงานให้งานต่าง ๆ ลุล่วงหรือสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากร เกิดประโยชน์สูงสุดด้วยวิธีการดำเนินการตามกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารต้องอาศัยทั้ง หน้าที่ ภาวะผู้นำ ทักษะและความรู้ทางการบริหาร มาดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 35) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน ประชาชน ตามรูปแบบของการศึกษาประเภทต่าง ๆ เพื่อให้มีความเจริญงอกงามสู่วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม

พระสุธีศักดิ์ สุภกิจใจ (เชี่ยวชาญ) (2554, หน้า 65) ได้กล่าวว่า การบริหาร การศึกษา คือ กระบวนการที่เกี่ยวกับการวางแผน การจัดการองค์การ การนำและการควบคุม การใช้ทรัพยากรในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลและสังคมมีความเจริญงอกงาม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสวนทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดการสิ่งแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากแนวคิดข้างต้นของนักวิชาการ สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการให้การจัดการให้เป็นไปตามแผนที่ตั้งไว้ ตามกลยุทธ์ที่สามารถเป็นไปได้โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์การบริหาร ซึ่งมีหลัก 3 อย่าง คือ เงิน คน และวัสดุ เพื่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดความคุ้มค่าต่อการบริหาร ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเจริญหรือความก้าวหน้าของการบริหารเติบโต

1. การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วิถีความเป็นพระปริยัติธรรมการศึกษาในพระพุทธศาสนาดำเนินตามแนวไตรสิกขา โดยยึดถือพระพุทธพจน์เป็นหลักความมุ่งหมายสำคัญ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติดำรงรักษา และ

เผยแพร่มรดกธรรม เป็นระบบดำเนินชีวิตตามหลักแห่งพระธรรมวินัย โดยอาศัยพระไตรปิฎก เป็นพื้นฐาน และใช้คัมภีร์อธิบายความในพระไตรปิฎกเป็นตำรา หรือแบบเรียนการศึกษา ระดับนี้ เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม (มาจน พ.ล.โพธิ์รินทร์, 2535, หน้า 15) เมื่อพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติตลอดมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี สมัยกรุงศรีอยุธยา และกรุงธนบุรี เป็นราชธานี การศึกษาพระปริยัติธรรมก็ยังเป็นที่นิยมในบรรดา ผู้เลื่อมใสพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การศึกษาพระปริยัติธรรม ยังคงเน้นหนักในเรื่องการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาทั้งส่งเสริมทำนุบำรุงพระศาสนา ให้เจริญรุ่งเรืองตลอดมาจะเห็นได้จากหลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏทั้งในเรื่องของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารทางวรรณคดี ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งล้วนแต่เกิดโดยพระบรมราชูปถัมภ์ทั้งสิ้นในรัตนโกสินทร์การศึกษาพระปริยัติธรรมได้เจริญรุ่งเรืองมากโดยเฉพาะในยุคต้น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการออกทรงผนวชของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์จนเป็นประเพณีที่นับถือของชาวพุทธ ตลอดมาว่าชายไทยที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะต้องออกบวชแม้การคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการก็ให้ความสำคัญกับผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้ว เป็นต้น โดยเริ่มจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในรูปแบบสถาบัน ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งแรกที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในปีพุทธศักราช 2432 เรียกว่า มหาวิทยาลัย (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย) เพื่อให้ภิกษุสามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางคฤหัสถ์โลกและคฤหัสถ์ธรรม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในอนาคต และในระยะต่อมาได้เกิดมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งที่ 2 ขึ้น คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย (ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยมหกุฏราชวิทยาลัย) ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย โดยมีโครงการว่าสถาบันศาสนาสองแห่งนี้ จะเป็นแหล่งที่พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาทั้งปริยัติธรรมที่มีพระไตรปิฎกเป็นแกน และวิชาชีพชั้นสูงอย่างสมัยใหม่ และต่อมา สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเริ่มจัดตั้งการศึกษาพระปริยัติธรรม ขึ้นอีกระบบหนึ่ง เรียกว่า นักรธรรมโดยจัดเสริมเข้ากับการศึกษาบาลีแบบเปรียญ โดยสัมพันธ์กัน อย่างถูกต้อง จะช่วยให้ผู้ศึกษาพัฒนา ความสามารถในการเข้าถึงสาระแห่งความรู้ในคัมภีร์ และความรู้ในคัมภีร์ออกมาและใช้ประโยชน์ พร้อมมีพรรคคณะที่ลึกและกว้างขวางยิ่งขึ้น สำหรับการศึกษาศาสนาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้น มีมูลเหตุสืบเนื่องจากการจัดการศึกษา บาลีมัธยมศึกษา และบาลีวิสามัญศึกษา สำหรับนักเรียนวัดซึ่งเป็นแผนกหนึ่งของจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และได้เจริญก้าวหน้ามาปัจจุบันนี้

สมัยราชกาลที่ 6 ระบบการศึกษาของรัฐ และคณะสงฆ์ ได้แยกออกจากกัน อย่างเด็ดขาด และการศึกษาของรัฐได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เจริญก้าวหน้าอย่างมากมาย จึงทำให้ค่านิยมในหมู่เยาวชน และพระภิกษุสามเณรให้ความสนใจเรียนวิชาต่าง ๆ ทางโลก มากกว่าวิชาพระปริยัติธรรม ปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์ นอกจากจะมุ่งเน้นเรื่อง การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีแล้วยังมุ่งเน้นด้านการศึกษาวิชาสามัญ ที่เป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ของบุคคลทั่วไปด้วย เพราะการที่พระภิกษุสามเณรได้เรียนรู้ พระปริยัติธรรมควบคู่ไปกับวิชาสามัญจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสังคมปัจจุบัน ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น อันมีผลทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนได้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันอีกด้วย กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ขึ้นโดยความเห็นชอบ ของคณะสงฆ์และกระทรวงศึกษาธิการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กับการศึกษาวิชาสามัญเพื่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อ การศึกษาของชาติ และพระพุทธรศาสนาสืบไป การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารัฐกำหนดให้มีขึ้น ตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ โดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อัญญาธิบดีมหาเถระ) ว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตร ในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรม ควบคู่กันไป” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศระเบียบกระทรวงฯ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ขึ้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นแนวทางดำเนินการจัด การศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ทำให้มีหน่วยงานที่ดูแล รับสนองงานคณะสงฆ์และพัฒนากิจการพระพุทธรศาสนาโดยตรง คือ สำนักงาน พระพุทธรศาสนาแห่งชาติ ซึ่งแยกมาจากกรมการศาสนา ดังนั้น เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีระเบียบ ควบคุมการดำเนินงานที่ชัดเจน สำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติ จึงได้ออกระเบียบ สำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร

และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบดำรงอยู่ใน สมณธรรม สมควรแก่ภาวะสามารถธำรง และสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาไปแล้ว ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษา ของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าแก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วย เช่นกัน ต่อมาโดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไข (เพิ่มเติม) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 2 มาตรา 12 ว่า “นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง” และมาตรา 18 (2) กำหนดว่า “โรงเรียนได้แก่โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัด สถาบันพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น” ดังนั้น จึงถือได้ว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งหนึ่ง ตามพระราชบัญญัตินี้ในการนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อความในมาตรา 12 และมาตรา 18 (2) แห่งพระราชบัญญัตินี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกกฎกระทรวง ว่าด้วย สิทธิในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 เพื่อให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ กาลต่อมา เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และกฎกระทรวงดังกล่าว โดยมุ่งเน้นให้วัดที่จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้คู่มือปฏิบัติงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์เป็นสำคัญ มหาเถรสมาคมจึงได้ออกประกาศมหาเถร สมาคม ว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2543 โดยกำหนดให้มี การบริหารจัดการศึกษา ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรฐานแผนการจัดการศึกษาให้คำแนะนำ ส่งเสริมการจัดการศึกษา และพิจารณาวินิจฉัย ชี้ขาดปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ มีสมเด็จพระวันรัตเป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นรองประธานกรรมการ มีผู้แทนจากบุคคลและหน่วยงานสำคัญ ต่าง ๆ อาทิ ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการสำนักงาน ประมาณ เลขาธิการ สภาการศึกษา เป็นคณะกรรมการโดยมีผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นกรรมการ และเลขานุการ ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ กอพุทธศาสนศึกษา (กอพุทธศาสนศึกษา, 2566, สืบออนไลน์)

2. การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้น เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้น ตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ (พระราชวรมนี, 2521, หน้า 17) ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องจากการที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา และบาลีวิสามัญศึกษานักเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากการที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2432 และ พ.ศ. 2489 ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้นทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมาเรียกว่า โรงเรียนบาลีมัธยม กำหนดให้มีการศึกษาเรียนบาลีนักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมปีที่ 4 ต่อมา เมื่อโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง มีพระภิกษุสามเณรเรียนกันมากคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโดยมติดังฆมนตริ และกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีสามัญศึกษานักเรียนวัดเปิดทำการสอนสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และเมื่อสามเณรนิยมก็ยิ่งจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุ และสามเณรนิยมเรียนกันมากโรงเรียนประเภทนี้ จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่างกว้างขวางจนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารวมและบาลีจะเสื่อมลง เพราะพระภิกษุสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากเกินไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษารวม และบาลีแต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่ ดังนั้น แม่กองบาลีสนามหลวงสมัยนั้น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธโร) จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่ มีวิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่า บาลีศึกษาสามัญและปริทัศน์ศึกษา และได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2507 พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษานักเรียนวัด และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นแทน แต่การปรากฏต่อมาว่า การศึกษาตามระบบใหม่ไม่เป็นที่นิยมของผู้เรียน พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนโรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากันเข้าชื่อเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัด ซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมัครสอบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก (กรมการศาสนา, 2521,

หน้า 4) เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน และแก้ไขปัญหาความสับสนในวงการศึกษาของคณะสงฆ์ ประกอบกับข้อเรียกร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เสนอให้กระทรวงศึกษาธิการเปิดการสนทนา ในชั้นตัวประโยคให้แก่ พระภิกษุ สามเณร กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศให้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายอาณาจักร กล่าวคือศาสนจักรก็ได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง ประพฤติดี ปฏิบัติชอบในขณะที่ดำรงอยู่ในสมณะเพศหรือแม้ลาสิกขาบทไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และประเทศชาติได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจึงได้ก่อตั้งขึ้นและกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั้งเป็นที่นิยมของพระภิกษุสามเณรที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันมีแนวโน้มจะมากขึ้นเป็นลำดับ นับตั้งแต่ปี 2515 มีโรงเรียนที่เปิดสอน 51 โรงเรียน พระภิกษุสามเณรที่เข้ารับการศึกษามีจำนวน 4,800 รูป (กรมการศาสนา, 2527, หน้า 18)

ในปัจจุบันปีการศึกษา 2562 มีจำนวนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 406 โรงเรียน พระภิกษุสามเณรที่เข้ารับการศึกษามีจำนวน 35,967 รูป เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 24,587 รูปมัธยมศึกษาตอนปลาย 11,380 รูป ซึ่งจากสถิติจำนวนนักเรียนแสดงให้เห็นว่าจำนวนนักเรียนที่เข้ารับการศึกษามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา (กองพุทธศาสนศึกษา, 2566, สืบออนไลน์)

3. การดำเนินการบริหารจัดการการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ หรือ 2 ช่วงชั้นคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดเป็นโรงเรียนในระบบเช่นเดียวกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไป โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด 8 กลุ่มสาระคือ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5) สุขศึกษา และพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพ และเทคโนโลยี 8) ภาษาต่างประเทศ และมีวิชาเฉพาะที่กำหนดให้นักเรียน คือ พระภิกษุ สามเณร ต้องเรียนตามนโยบายของคณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคม คือ วิชาภาษาบาลี และวิชาพระพุทธศาสนา (อันประกอบด้วยพุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ) เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาหลักพระพุทธศาสนา

ในคัมภีร์พระไตรปิฎก สามารถนำไปเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นหน้าที่สำคัญ ของพระภิกษุสามเณร ในฐานะที่เป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจัดตั้งขึ้น เพื่อให้พระภิกษุสามเณร ได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย โดยเทียบชั้นมัธยมศึกษาสายสามัญจัดหลักสูตรให้มีวิชาที่เหมาะสมแก่ภาวะ ของพระภิกษุสามเณรที่จะศึกษาได้ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและเป็นวิชาที่จำเป็นต่อ พระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษาวินัยพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ ได้แก่ ภาษาบาลีธรรมวินัย ศาสนนปฏิบัติ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา (กมล รอดคล้าย, 2532, หน้า 27) หลักสูตรที่จัดขึ้นจนได้นำตัวเอง หรือเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อมุ่งให้พระภิกษุสามเณรมีบุคลิกภาพเหมาะสมตามสมณเพศ ช่วยให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และไม่ขัดต่อวินัยสงฆ์ มุ่งให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาในระดับสูงขึ้นโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รับพระภิกษุสามเณรที่เรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย ของหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่ง การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหาร โดยสภาการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นองค์การหลักที่ควบคุมส่งเสริม การจัดการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหารโรงเรียนให้อยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ เช่น ให้เจ้าคณะจังหวัดมีหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในระดับอำเภอ มีเจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักเรียนของแต่ละโรงเรียนเป็นผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในแต่ละวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะจัดตั้งได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ และด้วยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ วัดที่สามารถจัดตั้งโรงเรียนได้ต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา ภายใต้การกำกับดูแลของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ทำหน้าที่ เพียงอนุมัติการจัดตั้ง และ ให้การส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะโรงเรียนดังกล่าวมิได้เป็นโรงเรียนของ กรมการศาสนาโดยตรง เหมือนกับโรงเรียนสังกัดกรมศึกษา หรือสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ แต่มีลักษณะคล้ายกับโรงเรียนเอกชน ภายใต้การกำกับดูแล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

4. การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งอยู่ในวัดที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทาง พระพุทธศาสนาจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับพระภิกษุสามเณรเท่านั้น โรงเรียนจะได้รับ

การจัดตั้งได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตหรือเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ออกใบอนุญาตแก่เจ้าอาวาสวัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียน การบริหารจัดการโรงเรียน เจ้าอาวาสวัดหรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้จัดการ และผู้จัดการเป็นผู้คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ คณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษารูปหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะดำเนินการคัดเลือกพระภิกษุและคฤหัสถ์ เพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน นอกจากนี้จะจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ยังได้สนองงานคณะสงฆ์ด้านการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรมและบาลีอีกด้วย โดยได้จัดให้มีการเรียนการสอนตาม หลักสูตรนักธรรมและบาลี ให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ทั้งนี้ในการประชุมมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2555 ที่ประชุมมหาเถรสมาคมมีมติเห็นชอบให้ปรับปรุงโครงสร้าง เวลาเรียนและเกณฑ์การจบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามคำสั่งประธาน คณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ 1/2555 ลงวันที่ 19 เมษายน 2555 เรื่องการปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียนและเกณฑ์การจบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสอบผ่านธรรมสนามหลวงและบาลีสสนามหลวงได้โดยเพิ่มหน่วยกิต วิชาภาษาบาลี และวิชาพระพุทธศาสนา (พุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ) ทั้งนี้ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ ต้องสอบได้นักธรรมชั้นตรีเป็นอย่างต่ำ และจะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ ต้องสอบได้นักธรรมชั้นโทเป็นอย่างต่ำ (มติมหาเถรสมาคมที่ 388/2555) นอกจากนี้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ยังได้ปรับตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยให้ใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตามเป้าหมายเฉพาะของสถานศึกษา (หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม คือ วิชาพุทธประวัติและธรรมวินัย วิชาศาสนปฏิบัติ และวิชาภาษาบาลี) นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อดำเนินการดังกล่าว สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงได้ร่วมกับสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. จัดให้มีการสอบวัดผลทางการศึกษาระดับชาติ ด้านพระพุทธศาสนา หรือเรียกย่อว่า B-NET (Buddhism National Educational Test) ได้แบ่งการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป

การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีโครงสร้างการดำเนินงานเช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไปโดยแบ่งเป็น 7 งาน ได้แก่ งานบริหารทั่วไป งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานปกครอง งานสัมพันธ์กับชุมชน และงานกิจกรรมโรงเรียน โรงเรียนต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะให้การสนับสนุนเป็นเงินอุดหนุนตามกำลังงบประมาณ และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กำหนดไว้ (พระภราดร สุชากุล, 2547, หน้า 36) เดิมนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันสังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษารายวิชาเพิ่มเติม ภาษาบาลี และธรรมวินัย ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ในปีการศึกษา 2565 นี้ มีเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 14 เขต โดยแยกได้ดังนี้

1. เขตที่ 1 ประกอบด้วย จังหวัดกรุงเทพมหานคร, นครปฐม, ปทุมธานี, สมุทรปราการ, นนทบุรี, สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม
2. เขตที่ 2 ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่, ชุมพร, ตรัง, นครศรีธรรมราช, ปัตตานี, ยะลา, ระนอง, สงขลา, สตูล, สุราษฎร์ธานี, พังงา, ภูเก็ต, พัทลุง และยะลา
3. เขตที่ 3 ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี, ชัยนาท, ประจวบคีรีขันธ์, พระนครศรีอยุธยา, เพชรบุรี, ราชบุรี, ลพบุรี, สระบุรี, สิงห์บุรี, สุพรรณบุรี, อ่างทอง, อุทัยธานี
4. เขตที่ 4 ประกอบด้วย จังหวัดกำแพงเพชร, ตาก, นครสวรรค์, พิจิตร, พิษณุโลก, เพชรบูรณ์, สุโขทัย และอุตรดิตถ์
5. เขตที่ 5 ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่, แม่ฮ่องสอน และลำพูน
6. เขตที่ 6 ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย, น่าน, พะเยา, แพร่ และลำปาง
7. เขตที่ 7 ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น, เลย และหนองบัวลำภู
8. เขตที่ 8 ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร, หนองคาย, อุตรดิตถ์ และบึงกาฬ
9. เขตที่ 9 ประกอบด้วย จังหวัดมุกดาหาร, ยโสธร, อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ
10. เขตที่ 10 ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์, นครพนม, มหาสารคาม และร้อยเอ็ด
11. เขตที่ 11 ประกอบด้วย จังหวัดชัยภูมิ, นครราชสีมา, บุรีรัมย์, ศรีสะเกษ และสุรินทร์

12. เขตที่ 12 ประกอบด้วย จังหวัดจังหวัดฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, นครนายก, ตราด, ปราจีนบุรี, ระยอง, สระแก้ว และจันทบุรี

13. เขตที่ 13 คณะสงฆ์จีนนิกาย ท้าวราชอาณาจักร

14. เขตที่ 14 คณะสงฆ์อนัมนิกาย ท้าวราชอาณาจักร

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย เป็นหนึ่งในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ของสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม เขต 6 จาก 14 เขต ทั่วประเทศ ซึ่งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย มีทั้งหมด 21 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนชยาภิวัฒน์วิทยา โรงเรียนพุทธวงศ์วิทยา โรงเรียนโสภณจริยธรรมวิทยา โรงเรียนวัดเจติยหลวงวิทยา โรงเรียนวัดอัมมาตย์วิทยา โรงเรียนวัดศรีไต้วิทยา โรงเรียนวัดวิเชตรมณี โรงเรียนวัดสันหนองบัววิทยา โรงเรียนวัดป่าตาลใต้ โรงเรียนวัดไชยสถาน โรงเรียนพุทธศาสตร์ศึกษา โรงเรียนวัดแม่คำวิทยา โรงเรียนบุญเรืองวิทยา โรงเรียนเวียงชัยพิทยา โรงเรียนวัดฝั่งหมื่นวิทยา โรงเรียนวัดหนองบัววิทยา โรงเรียนเวียงแก่นวิทยา โรงเรียนวัดแก่นเหนือวิทยา โรงเรียนวัดป่าจิวปริยัติศึกษา โรงเรียนวัดดงชัยพิทยา โรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 44) การบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในฐานะที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าว ได้แก่ หลักนิติธรรมหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักธรรมาภิบาล อัจฉริยภาพการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดีเก่ง และมีความสุข ดังมีรายละเอียดแนวคิดของธรรมาภิบาลในแต่ละด้าน ดังนี้

1. การบริหารงานด้านวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัวรวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผลรวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

3. การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาเพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและนักศึกษาทางการศึกษาได้รับการพัฒนามีความรู้ความสามารถมีขวัญกำลังใจได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบ บริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมส่งเสริมในการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2548, หน้า 32) ได้ระบุขอบข่ายและภาระกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษามี 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

กิตติ ชีรศานต์ (2539, หน้า 66) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งในการวิจัยอนุโลมตามภาระงานการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกงานออกเป็น 6 งาน ดังนี้

1. งานบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจการทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพ
2. การบริหารงานบุคคล หมายถึง การคัดเลือกครูเข้ามาสอน การปฐมนิเทศ การอบรมครูประจำการ การสร้างขวัญและกำลังใจ การประเมินผลงานของครู

3. การบริหารงานธุรการและการเงิน หมายถึง งานที่ประกอบด้วยงานสารบรรณ งานทะเบียน งานสารสนเทศ งานการเงินและบัญชี

4. การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง การตัดแปลงอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้ทันสมัยและใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เหมาะสม สะดวกสบาย กับการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนครู คณาจารย์ และผู้มาติดต่อให้ได้รับความสะดวกสบายตามสมควร

5. การบริหารงานกิจการนักเรียน หมายถึง การจัดการและนํารวมทั้งการปฐมนิเทศ การให้ความสะดวกและสวัสดิการแก่นักเรียน เช่น การจัดที่รับประทานอาหาร การจัดกิจกรรมนักเรียน การควบคุมพฤติกรรมของนักเรียน รวมทั้งการรักษาระเบียบวินัย

6. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การเผยแพร่พระพุทธศาสนาและข่าวสารต่าง ๆ ด้านหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ตลอดจนนโยบายและจุดประสงค์ของชุมชนอีกด้วย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการทั้ง 2 ฝ่าย

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษามีหลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในทุกช่วงงาน อาทิเช่น การบริหารงานวิชาการต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ โดยเน้นการทำงานเป็นอิสระคล่องตัว การบริหารงบประมาณใช้หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้และความคุ้มค่าในการบริหารเพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การบริหารงานบุคคล เป็นหลักนิติธรรม การมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบสุดท้าย การบริหารงานทั่วไปมุ่งเน้นหลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล มีนักวิชาการ นักวิจัย และหน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้นิยามหรือทัศนะเกี่ยวกับความหมายของหลักธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้

ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายตุลาการ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่อาจจะเข้ามาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใสและมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542, 10 สิงหาคม 2542, หน้า 24-25)

เกษม วัฒนชัย (2546, หน้า 23) ให้ความหมายธรรมาภิบาลว่าเป็นหลักคิดสำหรับการบริหารจัดการที่ดีเพื่อประกันว่าในองค์กรจะไม่มี การฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่ด้อยประสิทธิภาพ ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาจะช่วยประกันเรื่องนี้ได้ เพราะที่ผ่านมาการศึกษาของเรามีการโกงกินเหลือเกินในทุกระดับ และไม่มีประสิทธิภาพด้วย

ไชยวัฒน์ คำชู และเอเจอร์ แซม (2545, หน้า 36-37) ให้ความหมายธรรมาภิบาลว่าเป็นสภาวะของการพัฒนา และการบริหารกิจกรรม และนโยบายสาธารณะของชาติขั้นสูงสุดมีส่วนเสริมสร้างให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความเป็นธรรมทางสังคม ในส่วนของการปฏิรูประบบบริหารราชการ จะใช้ธรรมาภิบาลเป็นวิธีการหรือเครื่องมือในการพิจารณาจัดการประเด็นปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องการพัฒนาโครงสร้างสถาบันการสร้างขีดความสามารถการกระจายอำนาจหน้าที่ออกจากศูนย์กลาง ความสัมพันธ์ระหว่างนักรการเมืองกับข้าราชการ การประสานงานและบทบาทการส่งเสริมธรรมาภิบาล

อานันท์ ปันยารชุน (2541, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลว่าเป็นผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรมซึ่งบุคคลและสถาบันทั่วไป ภาครัฐและภาคเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้กระทำลงไปในหลายทาง มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลาย และขัดแย้งกันได้โดยสาระธรรมาภิบาล หรือ Good Governance คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้จะได้ผล หมายถึง การมีบรรทัดฐาน

ประเวศ วะสี (2542, หน้า 15) อธิบายว่าการที่สังคมประกอบด้วยภาคสำคัญ ๆ 3 ภาค คือ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน เมื่อพิจารณาถึงธรรมาภิบาลก็จะรวมถึงความโปร่งใสความถูกต้องของสามภาคดังกล่าว ธรรมาภิบาลในทัศนะของนายแพทย์ประเวศ วะสี จึงเป็นเสมือนพลังผลักดันที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2541, หน้า 21) ได้อธิบายว่า ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นจากคำว่า “ธรรม” กับ “อภิบาล” ซึ่งคำว่า “ธรรม” แปลว่า ความดี หรือกฎเกณฑ์ ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษา ปกครอง เมื่อรวมกันแล้วกลายเป็น “ธรรมาภิบาล”

วรภัทร โตรณะเกษม (2542, หน้า 11-17) กล่าวว่า Good Governance หมายถึง “การกำกับดูแลที่ดี” หรือหมายถึง “การใช้สิทธิและความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเอง โดยผ่านกลไกที่เกิดในการบริหาร” โดยหัวใจสำคัญของ Good Governance คือ ความโปร่งใส ความยุติธรรมและความรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจ

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2544, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลว่า “เป็นระบบ โครงสร้าง กระบวนการ และความสัมพันธ์ของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของรัฐซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่ดี”

Rhodes (1996, pp. 652-667) ได้ศึกษาเกี่ยวกับธรรมาภิบาล ซึ่งรวบรวมความหมายไว้ว่ามีความหมายหลายอย่างและใช้ในเรื่องต่าง ๆ แตกต่างกันไปตามหน่วยที่ศึกษา ที่สำคัญดังนี้ ธรรมาภิบาลในฐานะของอำนาจรัฐในการตัดสินใจในการดำเนินการบริหารที่ลดน้อยลงและประชาชนจะเป็นผู้เรียกร้อง ตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบรรษัทที่บริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงการดำเนินธุรกิจที่มีทิศทางและควบคุม ตรวจสอบการบริหารงานของนักบริหารองค์กรธุรกิจที่มีความรับผิดชอบชัดเจนทั้งงานของบริษัทร่วมกับต้องรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคมอีกด้วย ดังนั้น องค์กรเครือข่ายจะสามารถนำเอาข่าวสารข้อมูลและเงิน รวมทั้งเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกันในการทำงาน ซึ่งจะเห็นได้ เช่น ในโครงการร่วมระหว่างองค์กร ที่สำคัญก็คือ เมื่อไรมีระบบพันธมิตรเกิดขึ้น ก็จะมีทรัพยากรมากขึ้นด้วย ยังทำให้มีอิสระและมีอำนาจในการต่อรองเกิดขึ้นด้วย รัฐบาลกลางจะเข้ามาก้าวท้าวสั่งการได้อย่างมีข้อจำกัด

ความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

ปัจจุบันธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อองค์กร ชุมชน สังคม และประเทศชาติเพื่อใช้ในการบริหารจัดการที่ดี นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาล ไว้ดังนี้

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี (2544, หน้า 2-3) ได้กล่าวว่า ธรรมาภิบาลมีความสำคัญในการจะช่วยให้ระบบของรัฐมีความยุติธรรมเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งนำไปสู่การลดปัญหาการทุจริตซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังของบ้านเมืองได้

ประพัฒน์ โพธิ์วรรณ (2544, หน้า 1) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของธรรมาภิบาลเป็นมาตรฐานสากลที่บังคับถึงระดับการพัฒนาของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ยุทธ วรรณตรธาร (2544, หน้า 7-11) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของธรรมาภิบาลจะช่วยลดปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงและส่งเสริมให้คนมีความซื่อสัตย์สุจริต

หอการค้าไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (2557, หน้า 34) นำเสนอว่า ธรรมมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย ด้วยเหตุเพราะช่วยสร้างสรรค์ และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์ สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้ว ยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาดังต่อเนื่องเช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เป็นต้น

การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ตามหลักธรรมมาภิบาล เป็นวิธีการที่ดีที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์การหรือประเทศให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้และตรวจสอบได้และมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของสังคม นำมาซึ่งความเจริญในด้านต่าง ๆ จะเห็นว่าธรรมมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ และเป็นประโยชน์ต่อองค์การ ชุมชน สังคม ประเทศชาติและสังคมโลก ดังต่อไปนี้

1. เป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม เอื้อประโยชน์ให้กับคนทุกระดับทั้งคนรวยคนจน
2. การใช้หลักธรรมมาภิบาลในทุกระดับส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. หลักธรรมมาภิบาลช่วยลดบรรเทาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้
4. หลักธรรมมาภิบาลจะช่วยให้สังคมมีความเข้มแข็งในทุกด้าน
5. หลักธรรมมาภิบาลช่วยลดปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง
6. หลักธรรมมาภิบาล เป็นแนวคิดที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตย และส่งเสริมให้คนมีส่วนร่วมซื่อสัตย์สุจริต
7. หลักธรรมมาภิบาลจะช่วยให้ระบบบริหารของรัฐมีความยุติธรรมที่น่าเชื่อถือได้
8. หลักธรรมมาภิบาลเป็นมาตรฐานสากลที่บ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาของประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง
9. หลักธรรมมาภิบาลมีหลักการการบริหารหลายรูปแบบที่ถูกนำมาใช้ในการบริหาร เช่น ระบบมาตรฐานสากลภาครัฐแห่งประเทศไทย ระบบการควบคุมคุณภาพ ระบบมาตรฐานสากลการบริหารคุณภาพทั้งระบบการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นฐาน
10. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9 กำหนดให้จัดโครงสร้างระบบและกระบวนการจัดการศึกษาโดยยึดหลักกระจายอำนาจและหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมมาภิบาล

11. หลักธรรมาภิบาลเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่การฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศยากจน

12. หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการสำคัญที่องค์การระหว่างประเทศใช้เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศยากจนหรือประเทศที่กำลังพัฒนา

13. หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

14. หลักธรรมาภิบาลมีกระบวนการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นธรรมต่อคนในสังคมให้ความมั่นใจแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและยากจน มีการจัดระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพและรักษาความสมดุลของระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศอย่างมีเสถียรภาพ

ชัยสิทธิ์ เณลิมมีประเสริฐ (2554, หน้า 141-142) หลักธรรมาภิบาล มีกระบวนการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นธรรมต่อคนในสังคมให้ความมั่นใจแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและยากจนมีการจัดระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รักษาความสมดุลของระบบเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศอย่างมีเสถียรภาพ ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข ธรรมาภิบาลจึงเป็นกุญแจดอกสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธีรยุทธ บุญมี (2555, หน้า 17) กล่าวถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลว่า ธรรมาภิบาลเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและค่านิยมซึ่งเป็นตัวอย่างแนวทางการดำเนินงานภายในองค์กรให้เกิดความโปร่งใส คณะกรรมการขององค์กรและผู้บริหารเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบโดยตรงในการผลักดันให้องค์กรไปสู่ภาวะธรรมาภิบาล

สรุปได้ว่า ความสำคัญของธรรมาภิบาลนั้นเป็นยุทธศาสตร์แนวทางหนึ่งที่สำคัญในการนำมาเป็นกรอบพัฒนาประเทศเพื่อให้เกิดหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีที่จะนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย ซึ่งธรรมาภิบาลจะช่วยให้ระบบของรัฐมีความยุติธรรมเป็นมาตรฐานสากลที่จะใช้ขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

เมื่อมีหลักการที่เป็นแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลแล้ว หน่วยงานที่ต้องการใช้หลักการบริหารแนวใหม่ที่มุ่งสร้างธรรมาภิบาลสามารถประยุกต์ใช้ได้และวัดระดับการมีธรรมาภิบาลของหน่วยงานตนได้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้วในหน่วยงาน ภาพข้างล่างนี้เป็นตัวอย่างของการนำหลักการข้างต้นไปสร้างตัวชี้วัดและนำไปทดสอบจริงในหน่วยงาน และสามารถแสดงผลให้เข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้บริหารสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานของหน่วยงานให้มีธรรมาภิบาลมากขึ้นได้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลว่ามีองค์ประกอบ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมนิยมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดถือในความถูกต้องดีงาม

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข่าวสารได้สะดวก เป็นกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องได้ชัดเจนขึ้น

4. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้แสดงความคิดเห็น ในการตัดสินใจปัญหาของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งข่าวสารหรือการไต่สวนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาของบ้านเมือง และกระตือรือร้นช่วยแก้ปัญหาตลอดจน การเคารพในความเห็นที่ต่างกัน และความกล้าที่จะรับผลจากการกระทำของตนเอง

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542, 10 สิงหาคม 2542, หน้า 24-25)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 30-31) การบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐจึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหาร และจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน ในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย หลักการดังกล่าวได้แก่

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ

6. หลักความคุ้มค่า

องค์ประกอบเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล ประกอบไปด้วยหลักการสำคัญหลายประการ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กรที่นำมาใช้หลักการที่มีผู้นำไปใช้เสมอคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน การมุ่งฉันทามติ การมีสำนึกรับผิดชอบ ความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมกัน และการคำนึงถึงคนทุกกลุ่มหรือพหุภาคีและการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม แต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีนั้นได้ระบุไว้ 6 หลักการดังกล่าวมาแล้วและกลายเป็นหลักการสำคัญที่มีการนำมาใช้ในประเทศไทยอย่างกว้างขวางอยู่ในปัจจุบันนี้ แต่ก็มีคำถามว่าหลักการต่าง ๆ นี้หมายถึงอะไร แล้วจะทราบได้อย่างไรว่ามีธรรมาภิบาลแล้วหรือยัง มีมากหรือน้อย ต้องปรับปรุงอะไรอีกบ้าง คำตอบที่อาจเป็นไปได้ก็คือการจัดทำตัวชี้วัดเพื่อผู้ชี้จะได้เข้าใจและนำไปใช้ตรวจสอบตนเองและผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่นได้หลักการต่าง ๆ ที่อธิบายการมีธรรมาภิบาลและการนำไปประยุกต์ใช้ธรรมาภิบาล อาจประกอบไปด้วยหลักการต่าง ๆ มากมายแล้วแต่ผู้ที่จะนำเรื่องของธรรมาภิบาลไปใช้ และจะให้ความสำคัญกับเรื่องใดมากกว่ากันและในบริบทของประเทศ บริบทของหน่วยงาน หลักการใดจึงจะเหมาะสมที่สุด สำหรับประเทศไทยแล้วเนื่องจากได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (9 ตุลาคม 2546) ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ 6 หลักการดังกล่าวแล้ว ในที่นี้จึงขอนำเสนอรายละเอียดของการพัฒนาดัชนีวัดธรรมาภิบาลบนพื้นฐานของหลักการทั้ง 6 หลักการของสถาบันพระปกเกล้า (ถวิลวดี บุรีกุล, สติธร ธานีธิโชติ และประภาพร วัฒนพงษ์, 2545, หน้า 41) ดังต่อไปนี้

ภาพ 1 ดัชนีวัดธรรมาภิบาลบนพื้นฐานของหลักการทั้ง 6 หลักการ

จากดัชนีวัดธรรมาภิบาลบนพื้นฐานของหลักการทั้ง 6 หลักการ มีประเด็นที่เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลอยู่ 6 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านหลักนิติธรรม Rule of Laws

หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม ” ประกอบด้วย 7 หลักการ คือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

1.1 หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติธรรม เพราะหลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจการตรวจสอบอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจ

1.2 หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักนิติธรรมมีความเกี่ยวพันกันกับสิทธิในเสรีภาพของบุคคลและสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อันเป็นหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

1.3 หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง การใช้กฎหมายของฝ่ายตุลาการหรือฝ่ายปกครองที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนมีผลมาจากกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบ จากตัวแทนของประชาชน โดย ฝ่ายตุลาการจะต้องไม่พิจารณาพิพากษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้อุบายอย่างเท่าเทียมกัน ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้ดุลพินิจ โดยปราศจากข้อบกพร่อง

1.4 หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา เป็นหลักที่เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายปกครองที่ออกกฎหมายลำดับรอง กำหนดหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายให้เป็นตามหลักความแน่นอนของกฎหมาย หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง และหลักความพอสมควรแก่เหตุ

1.5 หลักความอิสระของผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสามารถทำภาระหน้าที่ในทางตุลาการได้โดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยผู้พิพากษาที่มีความผูกพันเฉพาะต่อกฎหมายและทำการพิจารณาพิพากษาภายใต้มนธรรมของตนเท่านั้น โดยวางอยู่บนพื้นฐานของความอิสระจาก 3 ประการ กล่าวคือ ความอิสระจากคู่ความ ความอิสระจากรัฐ และความอิสระจากสังคม

1.6 หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” เมื่อไม่มีข้อบัญญัติทางกฎหมายให้เป็นความผิด แล้วจะเอาผิดกับบุคคลนั้น ๆ มิได้

1.7 หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หมายความว่า รัฐธรรมนูญได้รับการยอมรับให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่สูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐนั้น และหากกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญกฎหมายดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับ

สรุปได้ว่า หลักนิติธรรม คือ การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษาบุคลากรทุกคนยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาเกิดความเป็นระเบียบไม่เสียกปฏิบัติและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ

2. หลักด้านหลักคุณธรรม Ethics

ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 หลักการคือหน่วยงานปลอดการทุจริต หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย และหน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ องค์ประกอบของคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากคอร์ปชั่นหรือมีคอร์ปชั่นน้อยลง คอร์ปชั่น การฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือ corruption โดยรวมหมายถึงการทำให้เสียหาย การทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมปฏิบัติและกฎหมาย สำหรับพิษภัยของคอร์ปชั่นได้สร้างความเสียหายและความเดือดร้อน และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อคุณธรรมของการบริหารจัดการอย่างร้ายแรง เมื่อพิจารณาเรื่องของคุณธรรมจึงควรพิจารณาเรื่องต่อไปนี้

2.1 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างใจแจ้งหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายน้อยลง

2.2 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่น้อยกว่าหรือไม่ดีเท่าที่กฎหมายกำหนดหรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

2.3 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

2.4 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายหรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

สำหรับการที่หน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณนั้นเป็นการกระทำผิดวิชาชีพนิยม ได้แก่ พฤติกรรมที่สวนทางหรือขัดแย้งกับองค์ประกอบของ

วิชาชีพนิยมโดย เฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ และการประพฤติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

สรุปได้ว่า หลักคุณธรรม คือ การที่บุคลากรทุกฝ่ายทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติ มีจิตสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องดีงามสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่หมู่คณะและยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพพร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน

3. ด้านความโปร่งใส Transparency

ประกอบไปด้วยหลักการย่อย 4 หลักการ คือ หน่วยงานมีความโปร่งใส ด้านโครงสร้าง หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้คุณ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้โทษ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล

3.1 ความโปร่งใสด้านโครงสร้าง ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.1.1 มีการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง เช่น มีคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการสอบสวน เป็นต้น

3.1.2 โปร่งใส เห็นระบบงานทั้งหมดได้อย่างชัดเจน

3.1.3 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รับรู้การทำงาน

3.1.4 มีเจ้าหน้าที่มาด้วยระบบคุณธรรมมีความสามารถสูงมาอยู่ใหม่มากขึ้น

3.1.5 มีการตั้งกรรมการหรือหน่วยงานตรวจสอบขึ้นมาใหม่

3.1.6 มีฝ่ายบัญชีที่เข้มแข็ง

3.2 ความโปร่งใสด้านให้คุณ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.2.1 มีค่าตอบแทนพิเศษในการปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ

3.2.2 มีค่าตอบแทนเพิ่มสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

3.2.3 มีค่าตอบแทนพิเศษให้กับเจ้าหน้าที่ที่ซื่อสัตย์

3.2.4 มีมาตรฐานเงินเดือนสูงพอเพียงกับค่าใช้จ่าย

3.3 ความโปร่งใสด้านการให้โทษ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.3.1 มีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

3.3.2 มีวิธีการพิจารณาโทษผู้ทำผิดอย่างยุติธรรม

3.3.3 มีการลงโทษจริงจัง หนักเบาตามเหตุแห่งการกระทำผิด

3.3.4 มีระบบการฟ้องร้องผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

3.3.5 หัวหน้างานลงโทษผู้ทุจริตอย่างจริงจัง

3.3.6 มีการปรามผู้ส่อทุจริตให้เลิกความพยายามทุจริต

3.3.7 มีกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็ว

3.4 ความโปร่งใสด้านการเปิดเผย ประกอบด้วยพฤติการณ์ต่อไปนี้

3.4.1 ประชาชนได้เข้ามารับรู้ การทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ

3.4.2 ประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหา การให้สัมปทาน การออกกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ

3.4.3 ประชาชน สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้มีโอกาสควบคุม ฝ่ายบริหารโดยวิธีการต่าง ๆ มากขึ้น

3.4.4 มีการใช้กลุ่มวิชาชีพภายนอก เข้ามาร่วมตรวจสอบ

สรุปได้ว่าด้านความโปร่งใส คือ การดำเนินงานในสถานศึกษาเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริตตรงไปตรงมา มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ การทำงานของสถานศึกษาต้องมีความโปร่งใส มีกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานที่มีความถูกต้องชัดเจนวางระบบในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารโดยง่าย

4. หลักการมีส่วนร่วม Participation

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการและการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ หลักการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 4 หลักการคือ

4.1 ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการและการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

4.2 ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้ว ขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง รวมไปถึงการร่วมปรึกษาหารือ เป็นต้น

4.3 ระดับการวางแผนร่วมกัน และการตัดสินใจ เป็นระดับขั้นที่สูงกว่า การปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบ ร่วมกันในการตัดสินใจ และวางแผนเตรียมโครงการ และเตรียมรับผลที่จะเกิดขึ้น จากการดำเนินโครงการระดับนี้มักใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้ กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อนุญาตตุลาการ เพื่อปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

4.4 ระดับการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจให้กับ สาธารณชน เป็นระดับขั้นที่สูงสุดของการมีส่วนร่วม คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการได้ ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้มี การพัฒนาสมรรถนะหรือขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นจนอยู่ใน ระดับที่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และเกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม คือ การให้โอกาสบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ รวมทั้งการเปิดรับฟังความคิดเห็นเพื่อรับคำแนะนำ มาร่วมวางแผนและปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระดับสังคม ซึ่งประกอบด้วยบุคคล หลากหลายและมีความคิดเห็นที่แตกต่าง หลักการมีส่วนร่วมจะช่วยประสานความคิดเห็น หรือความต้องการที่แตกต่าง เพื่ออยู่บนพื้นฐานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมในระดับกิจการ องค์กรจะกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีประสบการณ์หลากหลาย ช่วยบริหารงานขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์

5. หลักสำนึกรับผิดชอบ Accountability

มีความหมายกว้างกว่าความสามารถในการตอบคำถามหรืออธิบายเกี่ยวกับ พฤติกรรมได้เท่านั้น ยังรวมถึงความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผล ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ เป็นเรื่องของ ความพร้อมที่จะรับผิดชอบ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยในแง่มุมของการปฏิบัติถือว่า สำนึกรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติหรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกเพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับ

ในภาระกิจที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ ประกอบด้วยหลักการย่อย ดังนี้

5.1 การมีเป้าหมายที่ชัดเจนการมีเป้าหมายชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกของระบบ สำคัญที่รับผิดชอบกล่าวคือ องค์การจะต้องทำการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้ชัดเจนว่าต้องการบรรลุอะไรและเมื่อไรที่ต้องการเห็นผลลัพธ์นั้น

5.2 ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันจากเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ต้องประกาศให้ทุกคนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจ ถึงสิ่งที่ต้องการบรรลุ และเงื่อนไขเวลาที่ต้องการให้เห็นผลงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เป็นเจ้าของ โครงการสร้างวัฒนธรรมนี้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการประสานกำลังคนร่วมใจกันทำงาน เพื่อผลิตภาพโดยรวมขององค์การ

5.3 การปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพความสำเร็จของการสร้างวัฒนธรรม สำคัญที่รับผิดชอบ อยู่ที่ความสามารถของหน่วยงานในการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในองค์การ ผู้บริหารให้ความสนับสนุน แนะนำ ทำการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและมีการประสานงานร่วมมือกันทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์การ

5.4 การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อการทำงานอย่างไม่หยุดยั้งปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงนับว่าเป็นเรื่องปกติ และทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงมักจะมีการต่อต้าน การเปลี่ยนแปลงเสมอ หน่วยงานต้องมีมาตรการในการจัดการกับพฤติกรรม การต่อต้าน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อให้ทุกคนเกิดการยอมรับแนวความคิดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ

5.5 การมีแผนการสำรองส่วนประกอบสำคัญขององค์การที่มีลักษณะวัฒนธรรม สำคัญที่รับผิดชอบ ต้องมีการวางแผนฟื้นฟูที่สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์การได้ทราบและเข้าใจถึงแผนและนโยบายขององค์การ และที่สำคัญคือ ต้องมีการกระจายข้อมูลข่าวสาร ที่ถูกต้องสมบูรณ์อย่างเปิดเผย

5.6 การติดตามและประเมินผลการทำงานองค์การจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการทำงานเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบดูว่าผลงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพงานที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลงานที่พบว่ายังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ต้องมีการดำเนินการแก้ไขในทันที ขณะที่ผลงานที่ได้มาตรฐานต้องได้รับการยอมรับยกย่องในองค์การ

สรุปได้ว่า หลักสำนึกความรับผิดชอบ คือ เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและ

กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า Value for Money

หลักการนี้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งเหล่านี้เป็นผลในการปฏิบัติอันเกิดจากการใช้หลักธรรมาภิบาลนั่นเองประกอบด้วย

6.1 การประหยัด หมายถึง

- 6.1.1 การทำงานและผลตอบแทนบุคลากรเป็นไปอย่างเหมาะสม
- 6.1.2 การไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์
- 6.1.3 การมีผลผลิตหรือบริการได้มาตรฐาน
- 6.1.4 การมีการตรวจสอบภายในและการจัดทำรายงานการเงิน
- 6.1.5 การมีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หมายถึง

- 6.2.1 มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 6.2.2 มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล
- 6.2.3 มีการใช้ผลตอบแทนตามผลงาน

6.3 ความสามารถในการแข่งขัน หมายถึง

- 6.3.1 การมีนโยบาย แผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย
- 6.3.2 การมีการเน้นผลงานด้านบริการ
- 6.3.3 การมีการประเมินผลการทำงาน
- 6.3.4 ผู้บริหารระดับสูงมีภาวะผู้นำ

สรุปได้ว่า หลักความคุ้มค่า คือ เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดรรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

จากแนวคิดข้างต้นได้อธิบายการมีธรรมาภิบาลและการนำไปประยุกต์ใช้ธรรมาภิบาล อาจประกอบไปด้วยหลักการต่าง ๆ มากมายแล้วแต่ผู้ที่จะนำเรื่องของธรรมาภิบาลไปใช้ และจะให้ความสำคัญกับเรื่องใดมากกว่ากัน และในบริบทของประเทศ บริบทของหน่วยงาน หลักการใดจึงจะเหมาะสมที่สุดกับหลักการสำคัญ 6 หลักการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำ 6 หลักการมาเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระธีรภรณ์ ปิณะนัน (2561) ศึกษาเรื่อง การบริหารโดยหลักธรรมาภิบาลของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโดยหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ครูของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโดยหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

พระมหาพิชิต ทุมมวิชิโต (ดุษฎีลา) (2561) ศึกษาเรื่อง การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากโดย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล

รัชณีย์ เจริญนนท์ (2561) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาลการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล 2) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ตามสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ปรัชญา คล้ายชุ่ม (2562) ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม ผลการวิจัยปรากฏว่า

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1 และ เขต 2 ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักการกระจายอำนาจหลักมุ่งเน้นฉันทามติ รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ และต่ำสุด คือ ด้านหลักความโปร่งใส

พระพิชาญ สุขมงคล (ภูประทาน) (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก

พงษ์พิพัฒน์ นารินทร์ (2563) ปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 อยู่ในระดับมากที่สุด

จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ (2564) ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 2) เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัย พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

พงษ์ธร สิงห์พันธ์ (2564) ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของโรงเรียน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผลการวิจัย พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยภาพรวม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก

นนทชา วาชัยยุง (2565) ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 และ 2) เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักคุณธรรม รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความโปร่งใส ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านหลักนิติธรรม

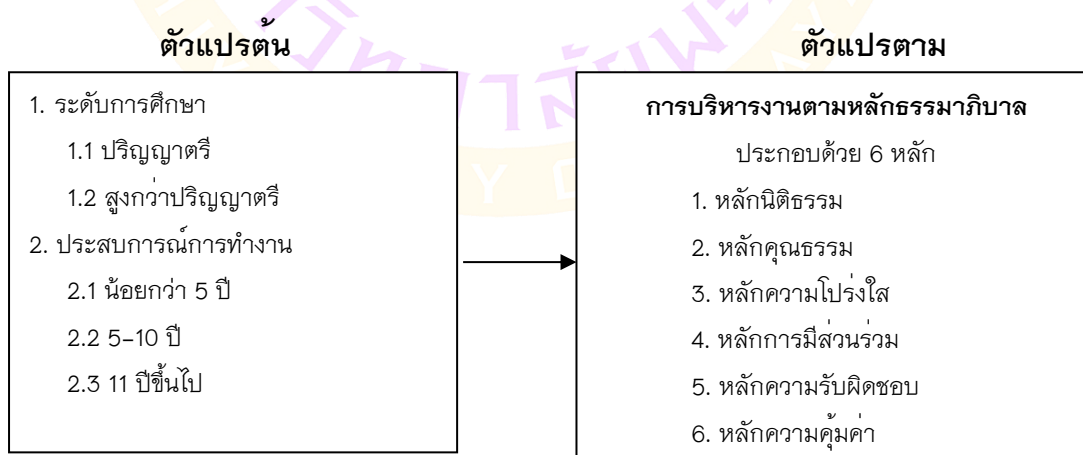
พระมหาวิโรกุล อคฺควโร (คำจันทรา) (2565) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันพึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล และ 3) เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้านและทุกประเด็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งพิจารณาจาก

ค่า PNI ได้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารทั่วไป 2) ด้านการบริหารบุคคล 3) ด้านการบริหารงบประมาณ และ 4) ด้านการบริหารวิชาการ

การดี เหมะ (2565) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพและหาแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา มีวิธีการ ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 191 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และมีค่าความเที่ยง 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) หาแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุดได้ดังนี้ หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักนิติธรรม แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

กรอบแนวคิดจากการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์นำเสนอเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2566 จำนวน 319 รูป

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ได้ทำการคำนวณหาขนาดตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) กำหนดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.5 (Yamane, 1973, p. 51) ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (จำนวน)

N คือ จำนวนประชากรทั้งหมด

e คือ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นในรูปของสัดส่วน = 0.05

$$\text{แทนค่า } n = \frac{319}{1+319(0.05)^2}$$

= 177 คน

ดังนั้น ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 177 คน คัดเลือกตัวอย่างที่ได้โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบจับฉลากไม่ใส่กลับ จนได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 6 หลัก ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวคิด ลิเคิร์ต (Likert, 1993, p. 247)

5 หมายถึง มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

2. ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการวิจัยและดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวัด

2.2 กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมการดำเนินงานตามหลักการมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า

2.3 กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.4 สร้างแบบสอบถามจากข้อมูลที่รวบรวมทั้งหมดให้ตรงกับเนื้อหาแล้วนำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ แก้ไขเนื้อหาและการใช้ภาษาปรับปรุงให้ถูกต้องเหมาะสม

2.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ดังนี้

2.5.1 ดร.ณัฐวุฒิ สัพโส วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

2.5.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูชาติ สุทธิธรรม ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

2.5.3 นางสาวประภากร กองตาพันธ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนป่าแดดวิทยาคม

โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อว่า มีความสอดคล้อง หรือไม่ มีเกณฑ์ประเมิน ดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 หมายถึง เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.6 นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง จากผลการวิเคราะห์ข้อคำถามในการวิจัยครั้งนี้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งถือว่าเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหา

2.7 ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้จากการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.8 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแต่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าเท่ากับ 0.938

2.9 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 177 ฉบับ

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกระทำโดย 2 วิธี ดังนี้ 1) แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง 2) แจกแบบสอบถามทางช่องเมลล์ของแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรโรงเรียนกระจายข่าวในการทำการตอบแบบสอบถามออนไลน์ด้วย Google Form โดยกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลา 15-20 วัน

3. ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 177 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 177 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์ด้วยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้ (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563, หน้า 77)

ค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 หมายความว่า มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล
อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50–4.49 หมายความว่า มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล
อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50–3.49 หมายความว่า มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล
อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50–2.49 หมายความว่า มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล
อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.49 หมายความว่า มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.3 เปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา ใช้การเปรียบเทียบ (t-test)
ประสพการณ์การทำงาน โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว
(One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบรายคู่
ด้วยวิธี LS.D. (Least Significant Difference)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 สถิติที่ใช้ในการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง
คำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item–Objective Congruence: IOC)

2.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของ
แบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค
(Cronbach)

2.3 สถิติพื้นฐานและทดสอบสมมติฐาน

2.3.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.3.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.3.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.3.4 การทดสอบค่าที (t-test)

2.3.5 การทดสอบค่าเอฟ (F-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว
(One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยทำการทดสอบเป็น
รายคู่ด้วยวิธี LS.D. (Least Significant Difference)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ในครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวน และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน		
1) ผู้บริหารสถานศึกษา	21	11.90
2) ครูผู้สอน	156	88.10
รวม	177	100.00

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
2. ระดับการศึกษา		
1) ปริญญาตรี	156	88.10
2) สูงกว่าปริญญาตรี	21	11.90
รวม	177	100.00
3. ประสบการณ์การทำงาน		
1) น้อยกว่า 5 ปี	6	3.40
2) 5-10 ปี	156	88.10
3) 11 ปีขึ้นไป	15	8.50
รวม	177	100.00

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งครูผู้สอน จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 88.10 และดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90

จำแนกตามระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 88.10 และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90

จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 88.10 รองลงมา คือมีประสบการณ์การทำงาน 11 ปีขึ้นไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 8.50 และมีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.40 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลัก
 ธรรมภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย
 ในภาพรวม

การดำเนินงานตามหลักธรรมภิบาลของ โรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา	(n = 177)		แปลผล	ลำดับที่
	$\bar{X}$	(S.D.)		
หลักนิติธรรม	3.57	0.98	มาก	6
หลักคุณธรรม	3.65	1.02	มาก	3
หลักความโปร่งใส	3.66	1.08	มาก	2
หลักการมีส่วนร่วม	3.65	1.10	มาก	4
หลักความรับผิดชอบ	3.60	1.07	มาก	5
หลักความคุ้มค่า	3.69	1.12	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.64	0.99	มาก	

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.99) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.12) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ หลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 1.08) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และหลักคุณธรรม ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 1.02) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักนิติธรรม ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.98) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย
 หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม	(n = 177)		แปลผล	ลำดับที่
	($\bar{X}$)	(S.D.)		
1 สถานศึกษาได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และเป็นที่ยอมรับของบุคลากรใน สถานศึกษา	3.50	1.10	มาก	3
2 ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา ยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้ กฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาเพื่อ ให้ การดำเนินงานภายในสถานศึกษาเกิด ความเป็นระเบียบ	3.53	1.05	มาก	2
3 มีกฎระเบียบไม่เลือกปฏิบัติต่อฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดกับบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อหวัง ผลประโยชน์	3.47	1.33	ปาน กลาง	4
4 สถานศึกษาคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของ บุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียน ในสถานศึกษาเป็นหลัก	3.77	0.98	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.57	0.98	มาก	

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักนิติธรรม ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.98) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคลากรในสถานศึกษา และนักเรียนในสถานศึกษาเป็นหลัก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.98) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมาก รองลงมา คือ ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษายินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาเพื่อให้

การดำเนินงานภายในสถานศึกษาเกิดความเป็นระเบียบ ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 1.05) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.10) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีกฎระเบียบไม่เลือกปฏิบัติต่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดกับบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อหวังผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 1.33) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

**ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลัก
ธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย
หลักคุณธรรม**

หลักคุณธรรม	(n = 177)		แปลผล	ลำดับที่
	$\bar{X}$	(S.D.)		
1 สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่าย มีจิตสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความถูกต้องดีงาม	3.69	0.99	มาก	1
2 สถานศึกษาจัดอบรมบุคลากร ในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ เป็นตัวอย่างแก่หมู่คณะ	3.68	0.98	มาก	2
3 สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติ หน้าที่อย่างมีศีลธรรม คุณธรรม ตลอดเวลาในการปฏิบัติงาน	3.60	1.13	มาก	4
4 สถานศึกษาส่งเสริมการปฏิบัติตาม จรรยาบรรณวิชาชีพพร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนา ตนเองไปพร้อมกัน	3.64	1.12	มาก	3
รวมเฉลี่ย	3.65	1.02	มาก	

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักคุณธรรม ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 1.02) ซึ่งเมื่อพิจารณา

เป็นรายชื่อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีจิตสำนึก รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องดีงาม ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.99) ซึ่งมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษาจัดอบรมบุคลากรในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติ หน้าที่เป็นตัวอย่างแก่หมู่คณะ ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.98) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาส่งเสริมการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพพร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร ในสถานศึกษาพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 1.12) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติ หน้าที่อย่างมีศีลธรรม คุณธรรมตลอดเวลาในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 1.13) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักความโปร่งใส

	หลักความโปร่งใส	(n = 177)		แปลผล	ลำดับที่
		($\bar{X}$)	(S.D.)		
1	สถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติงาน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มีปิดบัง	3.62	1.11	มาก	4
2	สถานศึกษามีการบริหารงานเป็นไปด้วย ความชัดเจนและโปร่งใส ยึดถือตาม ระเบียบเป็นเกณฑ์และสามารถ ตรวจสอบได้	3.66	1.08	มาก	2
3	สถานศึกษาวางกลไกการทำงานของ สถานศึกษาให้มีความโปร่งใสมี กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงาน ที่มีความถูกต้องชัดเจน	3.66	1.12	มาก	3
4	สถานศึกษามีการวางระบบในการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาได้โดยง่าย	3.69	1.10	มาก	1
รวมเฉลี่ย		3.66	1.08	มาก	

จากตาราง 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักความโปร่งใส ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 1.08) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีการวางระบบในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาได้โดยง่าย ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.10) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษามีการบริหารงานเป็นไปด้วยความชัดเจนและโปร่งใส ยึดถือตามระเบียบเป็นเกณฑ์ และสามารถตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 1.08) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาวางกลไกการทำงานของสถานศึกษาให้มีความโปร่งใสมีกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานที่มีความถูกต้องชัดเจน ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 1.12) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มีปิดบัง ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 1.11) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วม	(n = 177)		แปลผล	ลำดับที่
	($\bar{X}$)	(S.D.)		
1 สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ	3.59	1.10	มาก	4
2 สถานศึกษาเปิดรับฟังความคิดเห็นเพื่อรับคำแนะนำมาใช้ในการวางแผนและปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์	3.72	1.13	มาก	1
3 สถานศึกษาคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมในระดับกิจการ องค์กร	3.61	1.12	มาก	3
4 สถานศึกษากำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีประสบการณ์หลากหลายช่วยบริหารงานของสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์	3.69	1.12	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.65	1.10	มาก	

จากตาราง 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลัก ธรรมนูญของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักการมีส่วนร่วม ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 1.10) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาเปิดรับฟังความคิดเห็น เพื่อรับคำแนะนำมาใช้ในการวางแผนและปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 1.13) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษากำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีประสบการณ์หลากหลายช่วยบริหารงานของสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.12) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาคำึงถึงประโยชน์ส่วนรวมในระดับกิจการ องค์การ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 1.12) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 1.10) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลัก ธรรมนูญของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักความรับผิดชอบ

	หลักความรับผิดชอบ	(n = 177)		แปลผล	ลำดับที่
		($\bar{X}$)	(S.D.)		
1	สถานศึกษาตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม	3.63	1.11	มาก	1
2	สถานศึกษามีการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง	3.59	1.10	มาก	3
3	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากร มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา	3.55	1.09	มาก	4
4	สถานศึกษามุ่งเน้นปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนให้มีความรับผิดชอบต่อและกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน	3.62	1.04	มาก	2
รวมเฉลี่ย		3.60	1.07	มาก	

จากตาราง 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักความรับผิดชอบ ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 1.07) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 1.11) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษามุ่งเน้นปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนให้มีความรับผิดชอบและกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 1.04) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษามีการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 1.10) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 1.09) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักความคุ้มค่า

หลักความคุ้มค่า	(n = 177)		แปลผล	ลำดับที่
	($\bar{X}$)	(S.D.)		
1 สถานศึกษามีการจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม	3.66	1.10	มาก	4
2 สถานศึกษาจัดให้มีการบริการด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์แก่บุคลากรในสถานศึกษา	3.69	1.12	มาก	3
3 สถานศึกษาส่งเสริมการสร้างสรรคัลินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน	3.71	1.13	มาก	1
4 สถานศึกษารณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษามีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า	3.71	1.13	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.69	1.12	มาก	

จากตาราง 8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย หลักความคุ้มค่า ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.12) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมการสร้างสรรคส์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 1.13) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษารณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษามีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 1.13) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาจัดให้มีการบริการด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์แก่บุคลากรในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.12) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 1.10) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา ใช้การเปรียบเทียบ (t-test) จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ใช้การเปรียบเทียบ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญโดยการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธี LS.D. (Least Significant Difference) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน
พระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา
(n = 177)

การดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของโรงเรียน	ปริญญาตรี (n = 156)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 21)		t	Sig
	($\bar{X}$)	(S.D.)	($\bar{X}$)	(S.D.)		
หลักนิติธรรม	3.66	0.99	2.86	0.49	6.04	0.00*
หลักคุณธรรม	3.60	1.08	4.05	0.22	-4.55	0.00*
หลักความโปร่งใส	3.61	1.14	4.04	0.16	-4.40	0.00*
หลักการมีส่วนร่วม	3.60	1.16	4.05	0.22	-4.29	0.00*
หลักความรับผิดชอบ	3.54	1.13	4.04	0.16	-5.11	0.00*
หลักความคุ้มค่า	3.65	1.18	4.04	0.16	-3.85	0.00*
รวม	3.61	1.05	3.84	0.24	-2.37	0.00*

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 9 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติ
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
ทั้ง 6 ด้าน

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน
พระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์
การทำงาน (n = 177)

การดำเนินงานตาม หลักธรรมาภิบาลของ โรงเรียนพระปริยัติ	แหล่งข้อมูล	SS	df	Ms	F	Sig
หลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	16.34	2	8.17	9.24	0.00*
	ภายในกลุ่ม	153.85	174	.88		
	รวม	170.19	176			
หลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	6.22	2	3.11	3.03	0.05*
	ภายในกลุ่ม	178.67	174	1.03		
	รวม	184.88	176			
หลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	4.33	2	2.17	1.88	0.16
	ภายในกลุ่ม	200.13	174	1.15		
	รวม	204.46	176			
หลักการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	8.41	2	4.20	3.55	0.03*
	ภายในกลุ่ม	205.85	174	1.18		
	รวม	214.26	176			
หลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	12.67	2	6.33	5.82	0.00*
	ภายในกลุ่ม	189.23	174	1.09		
	รวม	201.90	176			
หลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	4.80	2	2.40	1.95	0.15
	ภายในกลุ่ม	214.13	174	1.23		
	รวม	218.94	176			
ผลรวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	5.86	2	2.93	3.95	0.02*
	ภายในกลุ่ม	203.70	174	0.74		
	รวม	209.56	176			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 10 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบต่อสังคม จึงได้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ปรากฏตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตาราง 11 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้านหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป
น้อยกว่า 5 ปี		0.00*	0.00*
5-10 ปี	0.00*		0.00*
11 ปีขึ้นไป	0.00*	0.00*	

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 11 พบว่า หลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้ที่ มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี และมีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงานด้านหลักคุณธรรม

หลักคุณธรรม	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป
น้อยกว่า 5 ปี		0.07	0.02*
5-10 ปี	0.07		0.12
11 ปีขึ้นไป	0.02*	0.12	

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 12 พบว่า หลักคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกับผู้ที่ประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงานด้านหลักการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วม	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป
น้อยกว่า 5 ปี		0.03*	0.00*
5-10 ปี	0.03*		0.16
11 ปีขึ้นไป	0.00*	0.16	

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 13 พบว่า หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกับผู้ที่ประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี และมีประสบการณ์

การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป และผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 14 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงานด้านหลักความรับผิดชอบ

หลักความรับผิดชอบ	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	ตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป
น้อยกว่า 5 ปี		0.00*	0.00*
5-10 ปี	0.00*		0.12
11 ปีขึ้นไป	0.00*	0.12	

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 14 พบว่า หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี และมีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี และผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบ การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 177 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมี รายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ผลปรากฏตามรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักความคุ้มค่า ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ หลักความโปร่งใส ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และหลักคุณธรรม ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักนิติธรรม ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก แต่ลดด้านสรุปผล ดังนี้

- 1.1 หลักนิติธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคลากรในสถานศึกษา และนักเรียนในสถานศึกษาเป็นหลัก ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ผู้บริหาร และบุคลากรในสถานศึกษายินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาเกิดความโปร่งใส ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา

ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีกฎระเบียบไม่เลือกปฏิบัติต่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดกับบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อหวังผลประโยชน์ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 หลักคุณธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีจิตสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องดีงาม ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษาจัดอบรมบุคลากรในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่หมู่คณะ ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาส่งเสริมการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างมีศีลธรรม คุณธรรมตลอดเวลาในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

1.3 หลักความโปร่งใส ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีการวางระบบในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาได้โดยง่าย ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษามีการบริหารงานเป็นไปด้วยความชัดเจนและโปร่งใส ยึดถือตามระเบียบเป็นเกณฑ์และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาวางกลไกการทำงานของสถานศึกษาให้มีความโปร่งใสมีกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานที่มีความถูกต้องชัดเจน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มีปิดบัง ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

1.4 หลักการมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาเปิดรับฟังความคิดเห็น เพื่อรับคำแนะนำมาใช้ในการวางแผนและปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษากำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีประสบการณ์หลากหลายช่วยบริหารงานของสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมในระดับกิจการ องค์กร ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

1.5 หลักความรับผิดชอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษามุ่งเน้นปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนให้มีความรับผิดชอบและกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษามีการใส่ใจปัญหาสาธารณสุขของบ้านเมือง ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

1.6 หลักความคุ้มค่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมการสร้างสรรคสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานศึกษารณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษามีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาจัดให้มีการบริการด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์แก่บุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สรุปผล ดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้ง 6 ด้าน

2.2 การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบต่อสังคม จึงได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ดังนี้

2.2.1 หลักนิติธรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี และมีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2.2 หลักคุณธรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2.3 หลักการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี และมีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป และผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2.4 หลักความรับผิดชอบ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี และมีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี และผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สำคัญและสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญ เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศให้มั่นคง และยั่งยืนเพราะเป็นการจัดการศึกษาตามมาตรฐานให้กับนักเรียนเพื่อเลือกวิถีทางในการดำเนินชีวิตและผลิตกำลังคนในระดับกลาง นับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา การบริหารโรงเรียนจะดำเนินไปด้วยดี มีความเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารต้องใช้เทคนิคหรือหลักการบริหารต่าง ๆ ตลอดจนจนความรู้ความสามารถ ความชำนาญที่มีอยู่ทำให้โรงเรียนไปสู่เป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้

ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะเป็นผู้บริหารสูงสุดในองค์กร จะต้องให้ประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร และมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ จึงถือได้ว่าการดำเนินงานด้วยหลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องสร้างขึ้นเป็นคุณสมบัติประจำตัว และของโรงเรียนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการบริหารงาน มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญา คล้ายขุ่ม (2562) ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และอภิปรายผลรายด้าน ดังนี้

1.1 หลักนิติธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียนในสถานศึกษาเป็นหลัก ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษายินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการดำเนินงานภายในสถานศึกษาเกิดความเป็นระเบียบ และสถานศึกษาได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิชัญญ์ สุขมงคล (ภูประทาน) (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ หลักนิติธรรม

1.2 หลักคุณธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีจิตสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องดีงาม สถานศึกษาจัดอบรมบุคลากรในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่หมู่คณะ และสถานศึกษาส่งเสริมการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพพร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธีรภรณ์ ปิยะนัน (2561) ศึกษาเรื่อง การบริหารโดยหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผลการวิจัย พบว่า หลักคุณธรรม อยู่ในระดับมาก

1.3 หลักความโปร่งใส ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษามีการวางระบบในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาได้โดยง่าย สถานศึกษามีการบริหารงานเป็นไปด้วยความชัดเจนและโปร่งใส ยึดถือตามระเบียบเป็นเกณฑ์ และสามารถตรวจสอบได้ และสถานศึกษาวางกลไกการทำงานของสถานศึกษาให้มีความโปร่งใสมีกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานที่มีความถูกต้องชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ภารดี เหมะ (2565) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า หลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก

1.4 หลักการมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาเปิดรับฟังความคิดเห็นเพื่อรับคำแนะนำมาใช้ในการวางแผนและปฏิบัติงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ สถานศึกษากำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มี ประสบการณ์หลากหลายช่วยบริหารงานของสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ และ สถานศึกษาคำนั่งถึงประโยชน์ส่วนรวมในระดับกิจการ องค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณีย์ เจริญนนท์ (2561) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหาร จัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาลตามสภาพ ปัจจุบันของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน หลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก

1.5 หลักความรับผิดชอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งเน้น ปลุกจิตสำนึกให้บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนให้มีความรับผิดชอบและกล้าที่จะยอมรับ ผลจากการกระทำของตน และสถานศึกษามีการใส่ใจปัญหาสาธารณสุขของบ้านเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทกาญจน์ เก่งกลีภิก (2564) ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า หลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก

1.6 หลักความคุ้มค่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาส่งเสริมการสร้างสรรคสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวที นานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน สถานศึกษารณรงค์ส่งเสริมให้ บุคลากรทางการศึกษามีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า และสถานศึกษาจัดให้มีการบริการ ด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์แก่บุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พงษ์ธร สิงห์พันธ์ (2564) ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม พบว่า หลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน ทั้ง 6 หลัก มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงรายนั้น ในสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษา ในปัจจุบันนั้นมีการพัฒนาของบุคลากรของสถานศึกษานั้นเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว โดยในสถานศึกษาในปัจจุบันนี้มีการศึกษากันในระบบปริญญาตรีและปริญญาโทกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธีรภรณ์ ปิยะนัน (2561) ศึกษาเรื่อง การบริหารโดยหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามประเภทการทำงาน ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 4 หลัก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยไม่มีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า ไม่ส่งผลต่อความชำนาญในการทำงานมากกว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ที่มีความแตกต่างกันในการทำงาน บุคลากรที่ทำงานมานานจะมีประสบการณ์ในการทำงานมาก เพราะมีการอบรมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จึงมีมุมมองหรือความคิดเห็นที่ไม่แตกต่าง จึงทำให้สามารถดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลรวมกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทชา วาชัยยุ่ง (2565) ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 4 ด้าน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกฎระเบียบไม่เลือกปฏิบัติต่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดกับบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อหวังผลประโยชน์ และออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา
2. หลักคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างมีศีลธรรม คุณธรรมตลอดเวลาในการปฏิบัติงาน และควรส่งเสริมการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพพร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน
3. หลักความโปร่งใส ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มีปิดบัง และวางกลไกการทำงานของสถานศึกษาให้มีความโปร่งใสมีกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานที่มีความถูกต้องชัดเจน
4. หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ และควรคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมในระดับกิจการ องค์กร
5. หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และควรมีการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง
6. หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม และจัดให้มีการบริการด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์แก่บุคลากรในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ทราบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา
3. ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อหารูปแบบในการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา

บรรณานุกรม

- กมล รอดคล้าย. (2532). **สภาพปัญหาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กรมการศาสนา. (2521). **เอกสารสำหรับใช้ประกอบการพิจารณาเรื่องการศึกษาของคณะสงฆ์**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- กรมการศาสนา. (2527). **ประวัติการศึกษาของสงฆ์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545**. กรุงเทพฯ: ศรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองพุทธศาสนศึกษา. (2566). **การศึกษาสงฆ์**. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2566, จาก <https://deb.onab.go.th/th/page/item/index/id/13>
- กิตติ ชีรคานต์. (2539). **เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- เกษม วัฒนชัย. (2546). **ธรรมาภิบาลกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จิตพิสุทธิ์ ชัชวาล. (2559). **การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพะมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, กาฬสินธุ์.
- จุฑาทาญจน์ เก่งกลกิจ. (2564). **การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ชลธิชา ลิ้มสกุลศิริรัตน์. (2551). **การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ. (2554). **มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles กับการจัดทำงบประมาณระบบใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์.

- ไชยวัฒน์ คำชู และเอเจอร์ แซม. (2545). **Good Governance การบริหาร**. กรุงเทพฯ: หน้าฝน.
- ถวิลวดี บุรีกุล, สติธร ธนานิธิโชติ และประภาพร วัฒนพวงศ์. (2545). **โครงการศึกษาเพื่อพัฒนา
ดัชนีผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธานีินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**.
กรุงเทพฯ: ปิสิกิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2555). **สังคมเข้มแข็ง ธรรมรัฐแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. (2542). **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**. เพชรบูรณ์:
คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.
- นนทชา วาชัยยง. (2565). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2. **วารสารศึกษาศาสตร์ วิทยาลัย
นครราชสีมา**, 1(2), 24–38.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). **การสร้างธรรมาภิบาล**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2560). **วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนต่าง ๆ
(พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. (2544). **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประพัฒน์ โพธิ์วรคุณ. (2544). **สรุปคำอภิปราย**. นครปฐม: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.
- ประพันธ์ สุริหาร. (2547). **หลักและระบบการบริหารการศึกษา**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคม**.
กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ปรัชญา คล้ายชุม. (2562). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
กรุงเทพธนบุรี**, 7(2), 156–165.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2538). **ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2564). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. **วารสารบริหารการศึกษาบัว
บัณฑิต**, 21(2), 12–21.

พงษ์พิพัฒน์ นารินทร์รักษ์. (2563). ปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. **วารสารการบริหาร
การศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**, 8(32), 168–181.

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล. (2542). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏนครปฐม.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีการบริหาร** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธีรภรณ์ ปิณะนัน. (2561). การบริหารโดยหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **วารสารรัฐ
ประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา**, 1(2), 1–12.

พระพิชาญ สุมงคลโล (ภูประทาน). (2563). **แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน**

พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กาฬสินธุ์.

พระภราดร สุขากุล. (2547). **การบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ**

ศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มโรงเรียนที่ 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พระมหาพิชิต ธมฺมวิชิโต (ดุลยลา). (2561). **การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ**

ศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์ พธ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ขอนแก่น.

พระมหาลำพึง ธีรปัญญา (เพ็ญภู). (2553). **การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน**

นวมินทรราชูทิศมัธยม. วิทยานิพนธ์ พธ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ.

พระมหาวิรุฬ อคฺคฺวิโส (คำจันทรา). (2565). **กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม**

แผนกสามัญศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล. **วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์**, 7(2), 1829–1840.

พระมหาภูฒิชัย วชิรเมธี. (2550). **คนสำราญงานสำเร็จ** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง

แอนด์พับลิชชิ่ง.

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (9 ตุลาคม

2546). **ราชกิจจานุเบกษา**. 120(100 ก). หน้า 4–10.

พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม. (2562). **ความหมายของธรรมาภิบาล**. กรุงเทพฯ:

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

- พระราชวรมนี. (2521). **การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสกล ฐานธมฺโม (อินทร์คล้าย). (2556). **การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์ พศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พระสมุห์วิศักดิ์ อภิธิญาโณ. (2562). **การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลวิถีพุทธ**. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**, 2(3), 80–87.
- พระสุศักดิ์ สุภกิจุใจ (เชียวหวาน). (2554). **การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอเสาวชัย จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ พศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พิชากรณ์ นาคเนียม. (2555). **การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองจังหวัดยะลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ยะลา.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2546). **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- ภาวดี เหมะ. (2565). **แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์**. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, 16(1), 223–235.
- มานพ พลไพรินทร์. (2535). **หลักการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- ยุทธ วรรณธรร. (2544). **ธรรมรัฐในการบริหารองค์กร**. **วารสารนักบริหาร**, 21(4), 7–11.
- ระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542. (10 สิงหาคม 2542). **ราชกิจจานุเบกษา**. 116(63 ง). หน้า 24–25.
- รัชณีย์ เจริญนนท์. (2561). **รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาล**. **วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม**, 14(1), 57–66.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- วรภัทร โดธนะเกษม. (2542). **การสร้าง Good Governance ในองค์กร**. **วารสาร กสท.**, 10, 11–17.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555). **แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธี.

- วิไลพร จันทร์เสีงี่ยม. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2541). **วิกฤตการณ์สู่การยั่งยืน: ธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). **การบริหารงานวิชาการ.** กรุงเทพฯ: บুদ্ধ พอยท์.
- สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. (2562). **การประเมินผลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.** กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555–2559.** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- หอการค้าไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. (2557). **อนุญาติตตูลาการ.** สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2566, จาก <https://thaichamber.org/service/อนุญาติตตูลาการ>
- อานันท์ ปันยารชุน. (2541). **ธรรมรัฐกับสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มติชน.
- Drucker, P. F. (1954). **The Practice of Management.** New York: Harper&Row.
- Fesler, J. W. and Kettl, D. F. (1991). **The Politics of The Administrative Process.** New Jersey: Chatham House.
- George, J. M. and Jones, G. R. (2002). **Understanding and Managing Organizational Behavior** (3rd ed.). New Jersey: Prentice–Hall.
- Herbert, A. S. (1947). **Administrative Behavior.** New York: Macmillan.
- Hodgson, J. S. (1969). **Public Administration.** New York: McGraw–Hill.
- Holt, R. C. (1993). Very Simple Classification Rules Perform Well on Mostly Commonly Used Datasets. **Machine Learning**, 11(1), 121–132.
- Likert, R. (1993). **A Technique for the Measurement of Attitude.** Chicago: Read Mc Nally.
- Rhodes, R. A. W. (1996). The New Governance: Governing Without Government. **Political Studies**, 44(9), 652–667.
- Wagner, J. A. and Hollenbeck, J. R. (1995). **Management of Organizational Behaviour** (2nd ed.). New Jersey: Prentice–Hall.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis.** New York: Harper & Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ	ตำแหน่ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ สัมไพโล	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำวิทยาลัยการศึกษ ผู้ช่วยคณบดีวิทยาลัยการศึกษ มหาวิทยาลัย พะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูชาติ สุทระ	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
นางสาวประภากร กองตาพันธ์	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียนป่าแดด วิทยาคม อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

3. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามสภาพความเป็นจริง

4. ข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด เพราะผู้วิจัยสรุปผลออกมาในภาพรวม

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

พระสิริศักดิ์ สิงห์แก้ว

หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หน้าข้อความให้ตรงกับความจริงมากที่สุด

1. ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ผู้บริหารสถานศึกษา

ครูผู้สอน

2. ระดับการศึกษา

น้อยกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

3. ประสบการณ์การทำงาน

น้อยกว่า 5 ปี

ระหว่าง 5-10 ปี

ตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตารางที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

5 หมายถึง มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด

4 หมายถึง มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลมาก

3 หมายถึง มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลปานกลาง

2 หมายถึง มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลน้อย

1 หมายถึง มีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลน้อยที่สุด

ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

ข้อ	รายการคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
หลักนิติธรรม						
0.	สถานศึกษาได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา	✓				

จากตัวอย่างแสดงว่า

ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย (✓) ในช่องระดับความคิดเห็น 5 หมายถึงสถานศึกษาได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อ	รายการคำถาม	การดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาล				
		5	4	3	2	1
1. หลักนิติธรรม						
1	สถานศึกษาได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา					
2	ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษายินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับโดยถือว่าการปกครองภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาเกิดความ เป็นระเบียบ					
3	มีกฎระเบียบไม่เลือกปฏิบัติต่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดกับบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อหวังผลประโยชน์					
4	สถานศึกษาคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียนในสถานศึกษาเป็นหลัก					

ข้อ	รายการคำถาม	การดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาล				
		5	4	3	2	1
2. หลักคุณธรรม						
1	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีจิตสำนึก รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องดีงาม					
2	สถานศึกษาจัดอบรมบุคลากรในสถานศึกษาสามารถ ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่หมู่คณะ					
3	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างมี ศีลธรรม คุณธรรมตลอดเวลาในการปฏิบัติงาน					
4	สถานศึกษาส่งเสริมการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ วิชาชีพพร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร ในสถานศึกษาพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน					
3. หลักความโปร่งใส						
1	สถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติงานด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มีปิดบัง					
2	สถานศึกษามีการบริหารงานเป็นไปด้วยความชัดเจน และโปร่งใส ยึดถือตามระเบียบเป็นเกณฑ์และ สามารถตรวจสอบได้					
3	สถานศึกษาวางกลไกการทำงานของสถานศึกษาให้มี ความโปร่งใสมีกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงาน ที่มีความถูกต้องชัดเจน					
4	สถานศึกษามีการวางระบบในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารของสถานศึกษาได้โดยง่าย					

ข้อ	รายการคำถาม	การดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาล				
		5	4	3	2	1
4. หลักการมีส่วนร่วม						
1	สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ					
2	สถานศึกษาเปิดรับฟังความคิดเห็น เพื่อรับคำแนะนำ มาใช้ในการวางแผนและปฏิบัติงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์					
3	สถานศึกษาคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมในระดับกิจการ องค์กร					
4	สถานศึกษากำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย บุคคลที่มีประสบการณ์หลากหลายช่วยบริหารงาน ของสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์					
5. หลักความรับผิดชอบ						
1	สถานศึกษาตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึก ในความรับผิดชอบต่อสังคม					
2	สถานศึกษามีการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง					
3	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีความกระตือรือร้น ในการแก้ปัญหา					
4	สถานศึกษามุ่งเน้นปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรทางการ ศึกษาและนักเรียนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและกล้าที่จะ ยอมรับผลจากการกระทำของตน					

ข้อ	รายการคำถาม	การดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาล				
		5	4	3	2	1
6. หลักความคุ้มค่า						
1	สถานศึกษามีการจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม					
2	สถานศึกษาจัดให้มีการบริการด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์แก่บุคลากรใน สถานศึกษา					
3	สถานศึกษาส่งเสริมการสร้างสรรค์สินค้าและบริการ ที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น					
4	สถานศึกษารณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษา มีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ภาคผนวก ค ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

ตาราง 15 แสดงผลดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตาม
 หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัด
 เชียงราย ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ ที่	การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3		
หลักนิติธรรม						
1.	สถานศึกษาได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และเป็นที่ยอมรับของบุคลากร ในสถานศึกษา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.	ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา ยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้ กฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาเพื่อให้ การดำเนินงานภายในสถานศึกษา เกิดความเป็นระเบียบ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.	มีกฎระเบียบไม่เลือกปฏิบัติต่อฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดกับบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อหวังผลประโยชน์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.	สถานศึกษาคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของ บุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียน ในสถานศึกษาเป็นหลัก	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อ ที่	การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3		
หลักคุณธรรม						
5.	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่าย มีจิตสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความถูกต้องดีงาม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6.	สถานศึกษาจัดอบรมบุคลากรใน สถานศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็น ตัวอย่างแก่หมู่คณะ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7.	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติ หน้าที่อย่างมีศีลธรรม คุณธรรม ตลอดเวลาในการปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8.	สถานศึกษาส่งเสริมการปฏิบัติตาม จรรยาบรรณวิชาชีพพร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนา ตนเองไปพร้อมกัน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
หลักความโปร่งใส						
9.	สถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติงานด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มีปิดบัง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10.	สถานศึกษามีการบริหารงานเป็นไปด้วย ความชัดเจนและโปร่งใส ยึดถือตา ระเบียบ เป็นเกณฑ์และสามารถตรวจสอบได้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11.	สถานศึกษาวางกลไกการทำงานของ สถานศึกษาให้มีความโปร่งใสมีกระบวนการ ตรวจสอบการดำเนินงานที่มีความถูกต้อง ชัดเจน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อ ที่	การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3		
หลักความโปร่งใส (ต่อ)						
12.	สถานศึกษามีการวางระบบในการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาได้โดยง่าย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
หลักการมีส่วนร่วม						
13.	สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรทางการ ศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14.	สถานศึกษาเปิดรับฟังความคิดเห็น เพื่อรับ คำแนะนำมาใช้ในการวางแผนและปฏิบัติงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
15.	สถานศึกษาคำึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ในระดับกิจการ องค์การ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
16.	สถานศึกษากำหนดให้มีคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีประสบการณ์ หลากหลายช่วยบริหารงานของสถานศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
หลักความรับผิดชอบ						
17.	สถานศึกษาตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18.	สถานศึกษามีการใส่ใจปัญหาสาธารณะ ของบ้านเมือง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
19.	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากร มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อ ที่	การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3		
20.	สถานศึกษามุ่งเน้นปลูกจิตสำนึกให้ บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนให้ม ีความรับผิดชอบและกล้าที่จะยอมรับผล จากการกระทำของตน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
หลักความคุ้มค่า						
21.	สถานศึกษามีการจัดการและใช้ทรัพยากร ที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ส่วนรวม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
22.	สถานศึกษาจัดให้มีการบริการด้านแหล่ง เรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ แก่บุคลากรในสถานศึกษา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
23.	สถานศึกษาส่งเสริมการสร้างสรรค์สินค้า และบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ ในเวทีนานาชาติและพัฒนาศูนย์พ ยการ ธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
24.	สถานศึกษารณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากร ทางการศึกษามีความประหยัดใช้ของ อย่างคุ้มค่า	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูป

1. ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

1.1 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excludeda	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.938	24

ภาพ 3 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

Statistics

		ตำแหน่งหน้าที่ ปัจจุบัน	ระดับการศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน
N	Valid	177	177	177
	Missing	0	0	0

ภาพ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ผู้บริหารสถานศึกษา	21	11.9	11.9	11.9
	ครูผู้สอน	156	88.1	88.1	100.0
Total		177	100.0	100.0	

ภาพ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ระดับการศึกษา

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปริญญาตรี	156	88.1	88.1	88.1
	สูงกว่าปริญญาตรี	21	11.9	11.9	100.0
Total		177	100.0	100.0	

ภาพ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านระดับการศึกษา

ประสบการณ์การทำงาน

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	น้อยกว่า 5 ปี	6	3.4	3.4	3.4
	ระหว่าง 5-10 ปี	156	88.1	88.1	91.5
	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	15	8.5	8.5	100.0
Total		177	100.0	100.0	

ภาพ 7 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประสบการณ์การทำงาน

2.2 การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา
จังหวัดเชียงราย จำนวน 24 ข้อ

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ข้อที่ 1	177	2	5	3.50	1.10
ข้อที่ 2	177	2	5	3.53	1.05
ข้อที่ 3	177	3	5	3.47	1.33
ข้อที่ 4	177	2	5	3.77	0.98
ข้อที่ 5	177	2	5	3.69	0.99
ข้อที่ 6	177	2	5	3.68	0.98
ข้อที่ 7	177	2	5	3.60	1.13
ข้อที่ 8	177	2	5	3.64	1.12
ข้อที่ 9	177	2	5	3.62	1.11
ข้อที่ 10	177	2	5	3.66	1.08
ข้อที่ 11	177	2	5	3.66	1.12
ข้อที่ 12	177	2	5	3.69	1.10
ข้อที่ 13	177	2	5	3.59	1.10
ข้อที่ 14	177	2	5	3.72	1.13
ข้อที่ 15	177	2	5	3.61	1.12
ข้อที่ 16	177	1	5	3.69	1.12
ข้อที่ 17	177	2	5	3.63	1.11
ข้อที่ 18	177	2	5	3.59	1.10
ข้อที่ 19	177	2	5	3.55	1.09
ข้อที่ 20	177	2	5	3.62	1.04
ข้อที่ 21	177	2	5	3.66	1.10
ข้อที่ 22	177	2	5	3.69	1.12
ข้อที่ 23	177	2	5	3.71	1.13
ข้อที่ 24	177	2	5	3.71	1.13
Valid N (listwise)	177				

ภาพ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล
ของโรงเรียนพระปริยัติ

2.3 การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับการศึกษา

t-test จำแนกตามระดับการศึกษา

Group Statistics					
	ระดับการศึกษา	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
หลักนิติธรรม	ปริญญาตรี	156	3.6635	.99460	.07963
	สูงกว่าปริญญาตรี	21	2.8571	.49099	.10714
หลักคุณธรรม	ปริญญาตรี	156	3.5994	1.07826	.08633
	สูงกว่าปริญญาตรี	21	4.0476	.21822	.04762
หลักความโปร่งใส	ปริญญาตรี	156	3.6058	1.13736	.09106
	สูงกว่าปริญญาตรี	21	4.0357	.16366	.03571
หลักการมีส่วนร่วม	ปริญญาตรี	156	3.5994	1.16282	.09310
	สูงกว่าปริญญาตรี	21	4.0476	.21822	.04762
หลักความรับผิดชอบ	ปริญญาตรี	156	3.5401	1.12683	.09022
	สูงกว่าปริญญาตรี	21	4.0357	.16366	.03571
หลักความคุ้มค่า	ปริญญาตรี	156	3.6474	1.17942	.09443
	สูงกว่าปริญญาตรี	21	4.0357	.16366	.03571
รวมค่า	ปริญญาตรี	156	3.6092	1.04968	.08404
	สูงกว่าปริญญาตรี	21	3.8433	.23640	.05159

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
หลักนิติธรรม	Equal variances assumed	20.438	.000	3.649	175	.000	.80632	.22097	.37021	1.24243
	Equal variances not assumed			6.040	46.373	.000	.80632	.13349	.53767	1.07497
หลักคุณธรรม	Equal variances assumed	25.648	.000	-1.895	175	.060	-.44826	.23650	-.91502	.01850
	Equal variances not assumed			-4.547	153.525	.000	-.44826	.09859	-.64303	-.25349
หลักความโปร่งใส	Equal variances assumed	22.849	.000	-1.726	175	.086	-.42995	.24914	-.92164	.06175
	Equal variances not assumed			-4.396	174.376	.000	-.42995	.09781	-.62300	-.23689
หลักการมีส่วนร่วม	Equal variances assumed	25.293	.000	-1.758	175	.080	-.44826	.25495	-.95144	.05492
	Equal variances not assumed			-4.287	161.203	.000	-.44826	.10457	-.65477	-.24175
หลักความรับผิดชอบ	Equal variances assumed	27.941	.000	-2.008	175	.046	-.49565	.24684	-.98281	-.00849
	Equal variances not assumed			-5.108	174.227	.000	-.49565	.09703	-.68716	-.30414
หลักความคุ้มค่า	Equal variances assumed	24.984	.000	-1.503	175	.135	-.38828	.25833	-.89811	.12156
	Equal variances not assumed			-3.846	174.796	.000	-.38828	.10096	-.58753	-.18903
รวมค่า	Equal variances assumed	19.215	.000	-1.016	175	.311	-.23401	.23037	-.68868	.22066
	Equal variances not assumed			-2.373	139.892	.019	-.23401	.09861	-.42897	-.03905

ภาพ 9 การเปรียบเทียบจำแนกตามระดับการศึกษา

Oneway จำแนกประสบการณ์การทำงาน

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
หลักนิติธรรม	Between Groups	16.336	2	8.168	9.238	.000
	Within Groups	153.850	174	.884		
	Total	170.186	176			
หลักคุณธรรม	Between Groups	6.215	2	3.108	3.026	.051
	Within Groups	178.666	174	1.027		
	Total	184.881	176			
หลักความโปร่งใส	Between Groups	4.331	2	2.166	1.883	.155
	Within Groups	200.131	174	1.150		
	Total	204.462	176			
หลักการมีส่วนร่วม	Between Groups	8.405	2	4.202	3.552	.031
	Within Groups	205.852	174	1.183		
	Total	214.256	176			
หลักความรับผิดชอบ	Between Groups	12.667	2	6.333	5.824	.004
	Within Groups	189.228	174	1.088		
	Total	201.895	176			
หลักความคุ้มค่า	Between Groups	4.801	2	2.401	1.951	.145
	Within Groups	214.134	174	1.231		
	Total	218.935	176			
รวมค่า	Between Groups	5.861	2	2.931	3.956	0.020*
	Within Groups	203.700	174	0.741		
	Total	209.561	176			

ภาพ 10 การเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงานภาพรวม

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons							
LSD							
Dependent Variable	(I) ประสบการณ์	(J) ประสบการณ์	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
หลักนิติธรรม	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	1.25000 [*]	.39120	.002	.4779	2.0221
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	1.93333 [*]	.45422	.000	1.0369	2.8298
	ระหว่าง 5-10 ปี	น้อยกว่า 5 ปี	-1.25000 [*]	.39120	.002	-2.0221	-.4779
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	.68333 [*]	.25419	.008	.1816	1.1850
	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	น้อยกว่า 5 ปี	-1.93333 [*]	.45422	.000	-2.8298	-1.0369
		ระหว่าง 5-10 ปี	-.68333 [*]	.25419	.008	-1.1850	-.1816
หลักคุณธรรม	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	-.76763	.42157	.070	-1.5997	.0644
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-1.19167 [*]	.48948	.016	-2.1577	-.2256
	ระหว่าง 5-10 ปี	น้อยกว่า 5 ปี	.76763	.42157	.070	-.0644	1.5997
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-.42404	.27393	.123	-.9647	.1166
	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	น้อยกว่า 5 ปี	1.19167 [*]	.48948	.016	.2256	2.1577
		ระหว่าง 5-10 ปี	.42404	.27393	.123	-.1166	.9647
หลักความโปร่งใส	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	-.55769	.44617	.213	-1.4383	.3229
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-.96667	.51805	.064	-1.9891	.0558
	ระหว่าง 5-10 ปี	น้อยกว่า 5 ปี	.55769	.44617	.213	-.3229	1.4383
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-.40897	.28992	.160	-.9812	.1632
	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	น้อยกว่า 5 ปี	.96667	.51805	.064	-.0558	1.9891
		ระหว่าง 5-10 ปี	.40897	.28992	.160	-.1632	.9812
หลักการมีส่วนร่วม	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	-.98397 [*]	.45250	.031	-1.8771	-.0909
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-1.40000 [*]	.52540	.008	-2.4370	-.3630
	ระหว่าง 5-10 ปี	น้อยกว่า 5 ปี	.98397 [*]	.45250	.031	.0909	1.8771
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-.41603	.29403	.159	-.9964	.1643
	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	น้อยกว่า 5 ปี	1.40000 [*]	.52540	.008	.3630	2.4370
		ระหว่าง 5-10 ปี	.41603	.29403	.159	-.1643	.9964
หลักความรับผิดชอบ	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	-1.27083 [*]	.43385	.004	-2.1271	-.4146
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-1.71667 [*]	.50374	.001	-2.7109	-.7224
	ระหว่าง 5-10 ปี	น้อยกว่า 5 ปี	1.27083 [*]	.43385	.004	.4146	2.1271
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-.44583	.28191	.116	-1.0022	.1106
	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	น้อยกว่า 5 ปี	1.71667 [*]	.50374	.001	.7224	2.7109
		ระหว่าง 5-10 ปี	.44583	.28191	.116	-.1106	1.0022
หลักความคุ้มค่า	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	-.68590	.46152	.139	-1.5968	.2250
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-1.05000	.53587	.052	-2.1076	.0076
	ระหว่าง 5-10 ปี	น้อยกว่า 5 ปี	.68590	.46152	.139	-.2250	1.5968
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-.36410	.29989	.226	-.9560	.2278
	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	น้อยกว่า 5 ปี	1.05000	.53587	.052	-.0076	2.1076
		ระหว่าง 5-10 ปี	.36410	.29989	.226	-.2278	.9560
รวมค่า	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	-.50267	.41195	.224	-1.3157	.3104
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-.73194	.47832	.128	-1.6760	.2121
	ระหว่าง 5-10 ปี	น้อยกว่า 5 ปี	.50267	.41195	.224	-.3104	1.3157
		ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	-.22927	.26768	.393	-.7576	.2990
	ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	น้อยกว่า 5 ปี	.73194	.47832	.128	-.2121	1.6760
		ระหว่าง 5-10 ปี	.22927	.26768	.393	-.2990	.7576

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

ภาพ 11 การเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงานรายด้าน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	พระสิริศักดิ์ สิงห์แก้ว (สิริวาที)
วัน เดือน ปี เกิด	4 กันยายน 2541
สถานที่เกิด	จังหวัดนครปฐม
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2565 พธ.บ. (การสอนภาษาไทย), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา
ที่อยู่ปัจจุบัน	1 หมู่ 5 ตำบลป่าแฉะ อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย 57190
ผลงานตีพิมพ์	พระสิริศักดิ์ สิงห์แก้ว. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). การศึกษา การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 20(1).

